

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

Rodinné vztahy a vazby v závislosti na spiritualitě

**Family relationships and connections in dependence on
spirituality**

Vedoucí práce:

prof. PhDr. Beáta Krahulcová, CSc.

Autor:

Darina Vyskočilová

Praha 2011

Velmi děkuji své vedoucí práce prof. PhDr. Beátě Krahulcové CSc. za odborné vedení, cenné rady a konzultace, které mi poskytla při zpracování diplomové práce a zároveň za její ochotu ke vzájemné spolupráci.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem „Rodinné vztahy a vazby v závislosti na spiritualitě“ napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Mnichovicích dne 21.6.2011

.....

Darina Vyskočilová

Anotace:

Diplomová práce se zabývá problematikou rodinných vztahů a vazeb. Cílem práce bylo přiblížit tyto vztahy a vazby. Teoretická část nastiňuje pojmy jako je rodina, její vývoj, funkce a rodičovství. Mimo jiné také formy práce s rodinou. V teoretické části jsou dále přiblíženy pojmy jako je manželství, rozvod a partnerství.

Empirická část práce se věnuje názorům studentů teologické fakulty na rodinné vztahy a vazby v nukleární rodině a také jejich představám o budoucím partnerském a rodinném soužití.

Anotation:

Dissertation deals with problems of family relationships and family structures. Target of my dissertation was bringing these relations and structures near. Theoretical part sketches terms as family, its evolution, function and parentcraft. Among others also forms of work with family.

In theoretical part there are also brought near terms as a marriage, divorce and partnership.

Empire part of dissertation dedicates to the opinions of students of Theological faculty on the family relationships and structures in nuclear family and it also dedicates to their ideas of future common life.

Klíčová slova:

Rodina, rodičovství, partnerství, manželství, rozvod, terapie, spiritualita, metody pomáhání

Keywords:

Family, parenting, partnership, marriage, divorce, therapy, spirituality, methods of helping

Obsah

Úvod.....	7
1. Rodina a rodičovství	9
1.1 Vývoj rodiny	9
1.2 Funkce rodiny	12
1.3 Metody práce s rodinou.....	13
1.3.1 Rodinná terapie	13
1.3.2 Sanace rodiny	14
1.3.3 Sociální práce s rodinou	15
1.3.4 Rodinné konstelace	16
1.3.5 Rodinná mediace	17
1.4 Rodičovství	18
1.4.1 Rodiny s jedním rodičem	19
1.5 Spiritualita	20
1.5.1 Spiritualita a terapie	23
2. Šetření názorů vysokoškolských studentů na rodinu a partnerství.....	26
2.1 Cíl, vymezení problému	26
2.2 Metody a metodika.....	26
2.3 Úkoly šetření	27
2.4 Získaná data a jejich interpretace	28
2.5 Závěry šetření.....	50
3. Manželství.....	53
3.1 Manželská terapie.....	54
3.2 Vnitřní manželské situace a vnější vlivy na manželství.....	56
3.3 Rozvod	58
3.3.1 Důvody k rozvodu.....	59
4. Partnerství	62
4.1 Neshody v partnerství.....	63

5. Závěr	65
Seznam literatury	67

Úvod

Tématem rodinných vztahů a vazeb volně navazuji na svou bakalářskou práci, ve které jsem se zabývala vlivem rozvodu na děti a rodinnými vztahy celkově. Toto téma jsem si zvolila převážně z toho důvodu, že mě po celou dobu studia velmi zajímalo a je stále aktuální, obzvláště samozřejmě v oblasti sociální práce, na kterou se při svém studiu zaměřuji. V této své práci jsem se pokusila shrnout několik forem soužití mezi lidmi, jako je rodina a rodičovství, manželství a partnerství.

V kapitole rodina a rodičovství jsem se věnovala vývoji a funkcím rodiny. Vzhledem k tomu, že na Husitské teologické fakultě studuji společně s oborem „Husitská teologie“ obor „Psychosociální vědy“, nemohla jsem mimo jiné opomenout metody práce s rodinou, které jsem se pokusila blížeji nastínit. Zabývala jsem se zde například sociální prací s rodinou, rodinnou mediací, rodinnými konstelacemi či rodinnou terapií. Dále jsem se zabývala tématem rodičovství, kde jsem se pokusila nastínit problematiku osamělého rodiče a mimo jiné jsem se také zlehka dotkla tématu spirituality, která má ve vztazích mezi lidmi, ať věřícími či nevěřícími důležité postavení.

Na téma rodiny a rodičovství ve své práci navazuji šetřením, při kterém jsem se pokusila na teologické fakultě zjistit u studentů jejich názory na rodinu a partnerství. Vzhledem k tomu, že je to poměrně obsáhlé téma, snažila jsem se volit otázky, které by mi pomohly jejich postoj k dané věci objasnit. Šetření jsem mezi studenty prováděla pomocí dotazníkové metody a kromě všeobecných údajích o nich jsem se zajímala jak o jejich nukleární rodinu, tak o jejich představy o budoucím soužití ať v partnerském či manželském vztahu, nebo na jejich názor na víru ve vztahu či například na postoj k domácímu násilí.

V kapitole manželství jsem se zabývala pojmem samotným a mimo jiné například také manželskou terapií. V souvislosti s manželstvím jsem pak nemohla vynechat téma rozvodu, který se v naší zemi stal za poslední dobu bohužel již téměř samozřejmostí, protože dle statistik vyšlo najevo, že v České republice se rozvod týká každého druhého manželství a Česká republika se tak řadí k zemím, s velkou intenzitou rozvodovosti, jako je například také Švédsko či Finsko. Oproti těmto zemím, dochází k nejmenšímu počtu rozvodů v zemích, které jsou známé svou silnou náboženskou tradicí, jako je například Itálie, Řecko nebo Španělsko.

V poslední kapitole se pak zabývám pojmem partnerství, který je stále častější vzhledem k úbytku manželských svazků a mimo jiné se také pokusím nastínit některé neshody, které v partnerství mohou nastat.

1. Rodina a rodičovství

„Rodina je zajisté nejstarší lidskou společenskou institucí. Vznikla kdysi v pradávných dobách, kdy se člověk ještě moc málo podobal tomu, jak se známe dnes. A vznikla nejen z přirozeného pudu pohlavního, jenž vede k plození a rozmnožování daného živočišného druhu (k tomu ostatně není třeba rodiny), ale především z potřeby své potomstvo ochraňovat, učit, vzdělávat, připravovat pro život. Člověk byl v těch dobách mezi ostatními velkými živočichy velmi nedokonalým tvorem a jeho mládě přicházelo na svět tak málo připravené, že pečovat o ně a chránit je v úzkém intimním společenství ženy a muže a případně dalších blízkých lidí byla prostě životní nutnost, základní podmínka pro jeho přežití.“ (MATĚJČEK, 1994, s. 15)

Existuje několik definic, které nám mohou více přiblížit pojem „rodina“. Zpravidla se však jedná o skupinu lidí, kteří jsou spjati pokrevními svazky, či manželstvím, nebo také adopcí. Hlavním jádrem rodiny se rozumí muž, žena a jejich děti. Širší rodina je pak zastoupená dalšími příbuznými, jako jsou prarodiče, tety, strýcové, bratřenci, sestřenice a další.

Je známo několik typů rodin, jako je například rodina orientační a prokreační, nebo také rodina úplná a neúplná. Pojmy, jako jsou rodina orientační a rodina prokreační nám poskytují prostor pro odlišení typu rodiny, ve které jedinec vyrůstá, nebo kterou sám zakládá. Orientační rodina je typ rodiny, která dítěti poskytuje základní sociální zkušenost a v rodině prokreační pak dospělý jedinec uplatňuje zkušenosti, které ve své původní, orientační rodině získal. *„Vliv rodiny orientační na rodinu prokreační je nepochybný, dítě se chová podle rodičovského vzoru. Napodobuje rodiče stejného pohlaví – syn otce, dcera matku. Proces identifikace s rodičem však probíhá jednoduše jen tam, kde se dítě s rodičovským vzorem ztotožnit mohlo a chtělo.“ (MATOUŠEK, 1997, s. 55)*

1.1 Vývoj rodiny

Rodina se vyvíjí od samých počátků lidstva. *„Model rodiny tvořené rodiči, jejich dětmi, případně prarodiči vykazuje neobyčejnou stabilitu ve všech epochách vývoje lidstva a ve všech známých současných společnostech. Prakticky neexistuje žádný typ společnosti, který by se neopíral o rodinu jako o svůj základní článek.“ (MATOUŠEK, 1997, s. 9)*

V pravěku se například vyznačovala tím, že zde panoval matriarchát. Žena byla hlavou rodiny a kultem plodnosti. Všichni k ní vzhlíželi, protože ona dává život. Výrazná změna v postavení žen ve společnosti, ale i v rodině nastala v období Judaismu a Islámu. Muž stále velmi vzhlížel ke své matce, ale hlavní slovo už měl on. Mnohoženství zde nebylo výjimkou a manželství bylo pokládáno spíše za povinnost. Bylo uzavíráno především z důvodu zachování rodu. Pro tuto dobu byly typické velké rodiny a děti tak vychovávala široká škála příbuzných.

Od období antiky, tedy od 8. a 7. století př.n.l. byla dle *Matouška* (1997) rodina striktně patriarchální. Docházelo k důslednému oddělení mužů od žen a hlavou rodu i představitelem kultu byl muž – král. Postavení ženy v rodině bylo podřízené a bylo jim dovoleno zdržovat se převážně ve vyhrazené části domu. O sňatku své dcery rozhodoval otec, který jí následně vybral manžela.

Staré římské právo v tomto období rozlišovalo dva druhy sňatku. Takzvaný sňatek volný a sňatek přísný. Při sňatku přísném byla žena oddělená úplně od svého otce, muž si jí bral se vším všudy a staral se o ní. Sňatek volný pak spočíval v tom, že žena zůstala v péči otce a byla na něm tudíž ekonomicky závislá. Vdaná žena poté pečovala o řádný chod domácnosti a co bylo za zdmi jejího domu se jí netýkalo.

Po období antiky následovala doba starých Slovanů a středověku. V patriarchálním modelu se stále pokračovalo a v mnohoženství také. Převážně v době pohanské mohli mít muži více žen, ovšem oproti antice bylo mnohoženství výsadou spíše bohatých a mocných mužů. V tomto období však nebylo výjimkou ani soužití s více muži. „*U východních Slovanů je spolehlivě doloženo soužití ženy s více muži, zejména bratrů s jednou ženou. –je doloženo také tzv. snachočestvo, čili sňatek vykonaný otcem ženicha v zastoupení, sexuálně konzumovaný také otcem ženicha, a to až do doby synovy dospělosti.*“ (MATOUŠEK, 1997, s. 25) Od nevěst také nebylo vyžadováno panenství, ovšem po sňatku, který od 11. století potvrzovala křesťanská církev, se od nich vyžadovala naprostá věrnost. Dle *Matouška* (1997) byla rodina ve středověku institucí, bez níž mohl existovat jednotlivec jen stěží a nebylo ani výjimkou soužití několika rodin společně.

„*Až do 18. století byla v Evropě rodina společenstvím, které své členy zajišťovalo ekonomicky, poskytovalo jim vzdělání a péči v době nemoci či ve stáří. Rodina byla natolik samozřejmým prostředím, že se o ní nevedl téměř žádný významný diskurs. Současně bylo téměř nemožné mimo společenství rodiny přežít.*“ (MATOUŠEK, PAZLAROVÁ, 2010, s. 13) Jak *Matoušek a Pazlarová* (2010) dále popisují, neprovdané ženy a neženatí muži žili

v rodinách jako strýčkové a tedy a ten, kdo v rodině nežil vůbec byl na samém okraji společnosti.

V evropském novověku, pak dochází k výrazným změnám ve způsobu života. Muž nadále pracuje, ale žena jej začíná následovat a není tak jediným živitelem rodiny. Pro sňatky také platí, že souhlas rodičů (otce) již není zásadní podmínkou, ale je spíše formální. V případě výchovy dětí dochází k přesunu do užšího rodinného kruhu a upouští se tak od širokého příbuzenstva.

„Svou výchovnou funkci si dnes rodina podržela jen vůči nejmenším dětem. V ní se zdá nezastupitelná. Jinak je rodina místem uspokojování (a frustrování) citových potřeb, místem přerozdělování ekonomických hodnot, místem konzumu a rekreace. Nová doba posílila význam rodiny jako útočiště před veřejným světem. Rodina je víc než jindy protiváhou prostoru veřejného – rodina dává možnost jiného než konzumního postoje. Rodinné vazby jsou v jistém smyslu nezrušitelné a nesměnitelné. Rodina je společenství, které dává příležitost k uplatnění trvalých hodnot – protilehlých konzumnímu těkání od věci k věci, od místa k místu, od osoby k osobě.“ (MATOUŠEK, 1997, s. 29)

Rodina není stálým systémem a například před sto lety byla jiná, než je teď. Tento pojem se postupem času dosti mění. *„V současnosti by bylo v našem typu společnosti přiměřenější než o rodině mluvit o rodinném soužití lidí. Jádrem tohoto soužití, pokud spolu dospělí žijí, je citová vazba mezi nimi. Dospělí partneři mohou být opačného i stejného pohlaví. Tato stále bedlivě sledovaná a prověřovaná vazba – v níž má významnou úlohu sexualita antikoncepčními technikami osvobozená od své reprodukční funkce – je sice podporována ustálenými způsoby komunikace a ritualizovanými událostmi, nicméně nedokáže odolat negativní emocionální bilanci jednoho z partnerů. Sňatek, a to ani církevní sňatek, nepředstavuje dostatečnou garanci trvalosti soužití.“ (MATOUŠEK, PAZLAROVÁ, 2010, s. 13)*

Dále pak pojem rodina dostal jiný a poněkud širší význam, než tomu bylo dříve. Existuje totiž několik různých forem soužití, do kterého spadá společné soužití biologických rodičů, dále soužití biologického rodiče s nebiologickým, legalizované a nelegalizované vztahy a tak podobně.

1.2 Funkce rodiny

Mezi hlavní funkce rodiny patří funkce biologicko-reprodukční, socializační, výchovná a ekonomicko-zabezpečovací. Dalšími funkcemi rodiny jsou pak převážně vztah, podpora mezi dospělými a výchova dětí. Tyto funkce nemůže nikdo zastoupit. Jediné, co zatím může být zastupitelné je ekonomická podpora.

Velmi důležitou funkcí rodiny jsou citové vztahy mezi rodiči a dětmi, nebo mezi dětmi a kýmkoliv, kdo zastupuje rodiče. Tato funkce je nezanedbatelná a pro život dítěte přímo nepostradatelná. Je pravda, že různá zařízení, jako je například mateřská školka, dětský domov a podobně mohou dětem poskytnout citový vztah. Určitý citový vztah mezi dítětem a vychovatelem, dítětem a učitelem aj. Dětem se v těchto zařízeních může líbit, lidé jsou na ně hodní... Ale tento vztah nemůže nikdy nahradit rodinnou výchovu. Citové vztahy zde nejsou stálé, což je právě oním hlavním problémem.

„Příznačné například bylo, že děti, které třeba po několikaletém pobytu v dětském domově přešly do dětské vesničky nebo do velké pěstounské rodiny, si za několik týdnů už nedovedly vzpomenout na jména svých dřívějších vychovatelů, ani na jména svých dřívějších kamarádů.“ (MATĚJČEK, 1994, s. 29)

Co se týče vychovatelů, je to ovšem stejné. Je možné, že si některé z dětí zapamatují, ale samozřejmě to nebudou všechny a je také dost pravděpodobné, že ty, co si budou pamatovat, budou mít spojené s nějakou zvláštní událostí. *„Něco k tomu říkají i psychologické výzkumy. Ukazuje se totiž, že citově mohou dospělí lidé, a to i milující matky a otcové, obsáhnout nejvýš asi tak deset dětí. Je-li jich víc, je pravděpodobné, že už intenzita vztahů oslabuje a že na to někdo doplácí.“ (MATĚJČEK, 1994, s. 29)*

Rodina je pro dítě tedy velmi důležitým a nenahraditelným zdrojem citových vztahů, které dítěti dávají životní jistotu a dítě se bez nich do budoucna jen špatně objede. Poskytuje dítěti první zkušenosti s lidmi, pomáhá dítě uvádět do lidského společenství a učí jej sociálnímu chování. *„Rodina jednotlivci umožňuje, aby v ní našel oporu, ztotožňoval se s ní, zároveň mu dává svobodu k tomu, aby si budoval a zachovával svou osobní odlišnost. Život v rodině se pohybuje mezi polem sdílení a polem osobního soukromí.“ (MATOUŠEK 1997, s. 72)*

1.3 Metody práce s rodinou

Jestliže se rodina dostane do těžké situace, ze které si neví rady, existuje již několik možností, kam a na koho se obrátit. V mnoha případech může pomoci rodinná psychoterapie, sanace rodiny nebo mimo jiné sociální práce s rodinou či rodinné konstelace. Pojdme si nyní tyto způsoby přiblížit.

1.3.1 Rodinná terapie

Rodinná psychoterapie jako specifický léčebný přístup se začala rozvíjet na počátku 60.let. Existuje několik směrů a přístupů rodinné terapie, které jsou někdy až velmi rozdílné, ale spojuje je to, že se nezabývají jen jedincem, nýbrž celou rodinou. Pacientem je tedy celá rodina, a to jak její problémoví, tak zdraví členové. *„Předpokládá se totiž – a v tom je základní princip rodinné terapie – , že individuální poruchy dítěte nebo jiného člena rodiny úzce souvisejí se skupinovou dynamikou celé rodiny, ba dokonce že individuální symptomatika je ve své podstatě výrazem narušených interpersonálních vztahů v rodině.“* (LANGMEIER A KOL., s. 169) Základním úkolem terapeuta je tedy spíše usilovat o změnu těchto vztahů, než aby se zaměřoval jen na problémy samotné.

Ovšem není podmínkou, že by terapeut měl pracovat vždy s celou rodinou, protože to by jeho práci mohlo značně omezovat. *„Ve skutečnosti může být v praxi výhodné, když terapeut probírá některé problémy s rodiči (např. jejich manželské vztahy), jindy přizve navíc i členy širší rodiny (prarodiče nebo jiné příbuzné).“* (LANGMEIER A KOL., s.170)

To, že terapeuti pracují se všemi členy rodiny se jeví jako velmi dobrý způsob, vezmeme-li v úvahu, že není výjimkou, pokud si matka, otec, či jiný člen své vyprávění „upraví“. Samozřejmě to nemusí být úmyslné, mohou mít zkrátka jen jiný pohled na danou věc. Terapeutovi se tedy naskytne více objektivní pohled, pokud spolupracuje se všemi členy rodiny a jestliže může nahlédnout do interakce v celé skupině.

Rodinná terapie může pomoci například v případě, jestliže rodina neplní jakoukoli z jejích důležitých funkcí, když je narušen některý rodinný vztah, nebo jestliže je problém jen u jednoho člena rodiny. Co se týče průběhu rodinné terapie, je vykonávána spíše krátkodobě a většinou nepřesáhne ani dva roky.

„Navození terapeutické změny v rodině slouží různé praktické postupy. Ty jsou vytvářeny na základě představ a poznatků, co je v rodině podstatné pro vznik a přetrvávání

poruchy a pro obnovení jejího zdravého soužití.“ (LANGMEIER A KOL., s.179). Mezi metody rodinné psychoterapie se řadí například přístup behaviorální, psychodynamický, přístup rozšířené rodiny a komunikační přístup.

1.3.2 Sanace rodiny

„Sanace rodiny je soubor opatření sociálně-právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány nebo ukládány převážně rodičům dítěte a dítěti, jehož sociální, biologický a psychologický vývoj je ohrožen. Důsledkem neřešené nebo akutní situace ohrožení dítěte může být jeho umístění mimo rodinu. Základním principem sanace rodiny je podpora dítěte prostřednictvím pomoci jeho rodině.“ (BECHYŇOVÁ, KONVIČKOVÁ, 2008, s. 18) Hlavním cílem sanace rodiny je tedy předcházet nežádoucím jevům, které by mohly ohrozit dítě a pokusit se zabránit odebrání dítěte jeho rodině.

Na začátku sanace rodiny je sestaven tým, který si stanoví sanační plán, který dodržuje. Hlavními body tohoto plánu jsou podle *Bechyňové a Konvičkové (2008)* stanovení cílového stavu situace rodiny, ke kterému jednotlivé dílčí kroky směřují. Dále pak přibližný časový úsek, během kterého by se měl cílový stav naplnit a stanovení časového úseku, po kterém bude efektivita dílčích sanačních kroků vyhodnocována. Co se také nesmí opomenout jsou domluvené znaky, podle kterých bude efektivita následně hodnocena, přičemž rodiče a dítě by těmito znakům měli rozumět a měli by s nimi souhlasit.

Členy týmu, který má sanaci dítěte na starosti jsou v ideálním případě pracovník centra pro sanaci rodiny, pracovník sociálně-právní ochrany dětí, pracovník zařízení pro výkon ústavní výchovy a další odborníci, které jsou v daném případě potřeba. Mohou jimi být psycholog, dětský lékař, učitel a jiní. Velmi důležitý je pak vztah mezi těmito členy, který by měl být na partnerské úrovni, což samozřejmě napomáhá k zlepšení případu. Role každého člena týmu je pak jasně stanovená a všichni, jak rodina, tak tým se stanovenou rolí a s předem danými pravidly souhlasí a respektují je.

Pokud by jsme si chtěli stanovit, kdo je vlastně klientem sanace rodiny, tak klientem sanace *„je celá rodina jako interakční systém ohrožený špatnou sociální situací, izolovaností, zvýšenou mírou stresu, frustrací rodičů i jejich výchovnou nezkušeností, která má přímý dopad na prospívání dítěte.“* (BECHYŇOVÁ, KONVIČKOVÁ, 2008, s. 51)

1.3.3 Sociální práce s rodinou

Podle *Matouška* (2008) existuje několik typů sociálních služeb, které jsou poskytované rodinám. Jsou to služby krizové, poradenské, terapeutické a vzdělávací programy.

Krizové služby se řadí mezi služby krátkodobé a vyžadují pokud možno rychlé jednání pracovníka, od kterého se zároveň očekává orientace i v jiných institucích a spolupráce s nimi. Dalšími krátkodobými službami jsou podle *Matouška* (2008) služby poradenské, které jsou poskytované ve specializovaných institucích, kde má rodina k dispozici několik profesionálů, se kterými může řešit své problémy.

Jedním z typů sociálních služeb, jak jsem již zmínila, jsou i služby terapeutické, které mimo rodin poskytují svou pomoc i jednotlivcům. *„Pokud jsou poskytovány jednotlivcům, jsou cílovými skupinami jak „původci problému“, tak „oběti“. Pokud některý člen rodiny překročil meze zákona, musí být věc projednána soudem, nicméně i soud může nařídít účast provinilého v terapeutickém programu nebo při svém rozhodování může vzít v úvahu, že obviněný již nějaký terapeutický program absolvuje.“* (MATOUŠEK, 2008, s. 197)

Dlouhodobou službou jsou takzvané vzdělávací programy. Jedná se o programy, které pomáhají klientům zvládat jejich danou roli či problém. Pomáhají například rodičům zvládnout jejich rodičovství a mohou být prováděny například také formou víkendových či prázdninových kurzů. Podle *Matouška* (2008) se dokonce poradenské a vzdělávací programy někdy kombinují. Může to tak být například v případě, jsou-li tyto služby poskytované náhradním rodinám.

V sociální práci s rodinou zastává velmi důležité postavení rodinný poradce, jehož odbornost a profesionalita je v tomto směru prioritou. *„Rodinný poradce by měl vědět o všech dostupných sociálních službách pro rodiny, orientovat se v příslušných úřadech i být informován o činnosti podpůrných a svépomocných skupin. Pomoc rodinám tak zahrnuje jednak spolupráci na mobilizaci a využití vnitřních zdrojů rodiny, jednak pomoc s vyhledáním a zkontaktováním vnějších zdrojů společenských.“* (SOBOTKOVÁ, 2001, s. 27)

Jak *Sobotková* (2001) dále popisuje, je velmi důležité, aby sociální pracovník na rodinu nahlížel mimo jiné pomocí ekologického přístupu. Který rozlišujeme na mikrosystém, mezosystém, exosystém a makrosystém.

Příčemž mikrosystém spočívá převážně v interpersonálních vztazích a v primární skupině, což zahrnuje například rodina, školní třída a podobné. Mezosystém se oproti tomu zabývá vztahy mezi dvěma nebo více prostředími, jako jsou například vztahy mezi rodiči dítěte a třídním učitelem. Exosystém zahrnuje prostředí, ve kterém může docházet ke vzájemnému ovlivňování jedinců a makrosystém pak zahrnuje společnost jako celek. Jedná se tedy především o politiku, ekonomiku či celkovou společenskou atmosféru.

1.3.4 Rodinné konstelace

Tato metoda je dle mého názoru velmi zajímavá možnost, jak názorně předvést členům rodiny jejich postavení v tomto společenství či ukázat vztahy mezi nimi. Konstelace tedy fungují především na prožitku a nejlépe se vykonávají ve větší skupině lidí. Individuální práce není vyloučena, ale klient v tomto případě musí přecházet z jedné role do druhé nebo používat značky místo osobních zástupců, takže skupinová konstelace je možná i přínosnější.

Při skupinové práci probíhají konstelace vesměs tak, že klient představí v krátkosti svou zakázku a vybere si další klienty, kterým rozdává role členů v rodině. Tyto klienty následně sestaví do pozic tak, jak to v jeho rodině vnímá a pociťuje.

Klade se zde tedy velký důraz na to, jak klient situaci vnímá, nikoli jak by si přál aby to bylo. Poté, co se klienti představující určité role v rodině sestaví, přichází na řadu terapeut, který se dotazováním pokouší objevit klientův problém. „...*rodinné konstelace tohoto typu sice umožňují spatřit osobní traumatizace a traumata přejatá z rodinného systému, ale nemluví se o nich přímo jako o traumatech a také se s nimi podle toho nezachází.*“ (RUPPERT, 2008, s.166)

Dále dle *Rupperta* (2008) je podstatným prvkem určujícím průběh konstelace teorie, které se drží ten, kdo konstelaci vede. Průběh konstelace se může odvíjet velice různě podle toho, jaké má filozofické, psychologické nebo sociologické teze či představy, jaké má historické znalosti a profesní kvalifikaci a jaké kompetence získal, a také podle toho, do jaké míry postoupil ve vlastním vývoji, tj. nakolik sám ještě vězí ve svých rozštěpeních.

Myslím si, že konstelace jsou dobrou metodou, kterou může klient vyhledat, když chce zlepšit vztahy v rodině či vyrovnat se s problémy, které ho tíží, ale také když se chce posunout dál ve svém životě nebo jestliže chce třeba „jen“ zlepšit kvalitu svého života a žít tak spokojeněji.

1.3.5 Rodinná mediace

Další formou metod práce s rodinou je rodinná mediace, která může být zároveň prevencí i řešením rodinných nebo dokonce rozvodových sporů. Téměř každý z nás se v životě občas potýká s různými konflikty či spory, protože ať chceme či ne, jsou součástí mezilidských vztahů.

„K nejvíce emočně a citově náročným sporům patří ty rodinné, zejména rozvodové. I zde je však možné řešit je kultivovaným způsobem, za pomoci prostředníka – mediátora.“ (BAKALÁŘ a kol. autorů, 2006, s. 99) Ale nesmíme se mýlit, mediátor nemá funkci soudce. Dle *Bakaláře* (2006) spor nerozhoduje, ale pomáhá stranám sporu nalézt jejich vlastní, pro všechny přijatelné řešení.

Rodinná mediace má například velký význam při rozvodu, kdy se manželé díky spolupráci s mediátorem, pokoušejí nalézt optimální řešení jejich situace. Pokoušejí se tedy domluvit například na majetkovém uspořádání, či výchově jejich nezletilých dětí. Podle *Bakaláře* (2006) si rodiče za pomoci mediátora ujasní své představy o potřebách dětí i svých a získají také přehled o právních náležitostech rodinných vztahů. Jestliže pak mají s mediátorem pozitivní zkušenost, není vyloučená další spolupráce při řešení nových situací.

„V konečném výsledku rodinné mediace jde vždy o stabilizaci optimálních poměrů dětí i rodičů a tedy o prevenci některých negativních jevů, provázejících rodinné krize.“ (Bakalář a kol. autorů, 2006, s. 100) V dnešní době, kdy se s rozvodem potýká velká část manželství, je mediace myslím, přínosným řešením. Samozřejmě je také velmi nutná ochota obou manželů spolupracovat a k řešení problému přistupovat pozitivně a vyrovnaně.

Mediace ještě není v sociální práci tolik běžná a zavedená a je tedy i na orgánech sociální práce, aby tuto řekla bych přínosnou metodu, pomohly zavést do praxe. *„Určitá část rodičů se na tyto orgány obrací sama se žádostí o pomoc při řešení rodinných krizí, všechna soudní řízení týkající se nezletilých dětí se pak dějí za jejich účasti jako kolizního opatrovníka dětí. Příslušné sociální pracovnice jsou tedy v rámci své pracovní činnosti s rodiči běžně ve styku a mohou je tak efektivně a cíleně informovat o možnosti využití mediační služby.“* (BAKALÁŘ, 2006, s. 101)

Dle mého názoru je mediace příjemnou službou pro celou rodinu v období její krize. Netýká se jen dětí, či dospělých, ale může pomoci všem. Rodina, která tuto službu vyhledá, nemůže očekávat, že za ně mediátor jejich problém vyřeší, ale na řešení se podílejí společně

s ním, což je pro rodinu nemalý přínos. Pokud se totiž například rozvod obejde bez zdoluhavých hádek a výčitek, bude to mít dobrý vliv na všechny členy této rodiny.

1.4 Rodičovství

Základním vztahem v rodině je vztah mezi rodiči a dětmi. Jak je již známo ze zákona o rodině č. 94/1963 Sb., blíže z §31: „*Rodičovská zodpovědnost je souhrn práv a povinností při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, při zastupování nezletilého dítěte, při správě jeho jmění.*“

„*Ač období aktivního rodičovství zaujímá jen dvě anebo tři z všeobecně rozlišovaných sedmi či osmi fází vývojového cyklu rodiny, od narození prvního dítěte zůstává rodičovství organizačním principem životního cyklu rodiny.*“ (MOŽNÝ, 2006, s. 146) Velký význam v rodičovství zcela jistě zaznamenal vynález antikoncepce, který dává jak ženě, tak ale také muži do ruky možnost rozhodnout o tom, kdy a kolik budou mít děti.

Tuto možnost velké množství párů samozřejmě přivítalo. Obzvláště v dnešní době, kdy roste velké procento žen, které své mateřství odkládají jak se dá. Toto rozhodnutí je dle mého názoru zapříčiněné převážně tím, jak jsem již výše zmínila, že díky vývoji rodiny došlo v rodinném systému k určitým změnám. Muž již není jediným živitelem rodiny, ale v této oblasti jej začíná v nemalém množství zastupovat žena. Ženy se chtějí nejdříve profesně zdokonalit, zajistit si určitou pracovní pozici a dítě tudíž přivádějí na svět o několik let později než tomu bylo dříve.

Stoupající věkovou hranici plodnosti mimo jiné potvrzuje Český statistický úřad: „*Pro období 2001 - 2005 byl charakteristický přesun maximální plodnosti do věku 25 - 30 let. Již od roku 2002 převýšila intenzita plodnosti ve věkové skupině nad 30 let intenzitu plodnosti věkové skupiny do 24 let. Vliv věkové skupiny do 19 let na celkovou úroveň plodnosti poklesl v tomto období na pouhé 4 %, (pro srovnání - v roce 1993 to bylo 13 %). Ve věkové skupině nad 30 let dosahuje určité významnosti i intenzita plodnosti ve věku 35 - 39 let. Celkově její podíl vzrostl z 3 % v roce 1993 na 9 % v roce 2005.*“ (www.czso.cz)

Rodičovství s sebou přináší bezpochyby obrovské změny pro každý pár, ať již sezdaný, či nesezdaný. Tyto změny mohou být jak pozitivní, tak negativní. Rozhodně se ovšem nejedná o nic snadného. A není výjimkou, když tuto změnu následují v počátcích

neshody mezi partnery. Dle *Sobotkové* (2001) se mezi hlavní oběti rodičovství řadí například zpomalení kariéry matky, finanční znevýhodnění, omezení osobní svobody z důvodu nepřetržité péče o dítě a není ani výjimkou již zmíněný dopad na partnerský, či manželský vztah.

Oproti tomu rodičovství ovšem přináší i pozitivní změny, jako je například rozvoj vztahů a to jak v rodině, tak například ve společnosti kdy matka a celá rodina navazuje nové vztahy s jinými matkami a rodinami s dětmi. Dále se rodičovství pozitivně odráží v osobním naplnění ženy, kdy jí může dát například i pocit osobní hodnoty a smysluplnosti života nebo může být příležitostí jak poznat sebe i druhého tak, jak by to bez dítěte nebylo možné.

1.4.1 Rodiny s jedním rodičem

Stále častěji také dochází k situacím, kdy dítě vychovává jen jeden rodič a ve většině případech je to matka. „*V České republice se v současnosti rodí třetina dětí mimo manželský svazek, z toho polovina osamělým matkám. Matka, která pečuje o dítě sama, je pro ně bezpochyby křehčí oporou, než jakou představuje harmonicky spolupracující pár rodičů, či dokonce kooperující širší rodina.*“ (MATOUŠEK, PAZLAROVÁ, 2010, s. 48)

Jaké důvody ovšem vedou k tomu, že matky své děti vychovávají samy? Mohou to být například matky, které záměrně chtěly být svobodné a otěhotněly s mužem, s kterým vztah nezamýšlely. Dále to také mohou být matky, které mají ve výchově děti buď z rozpadlého nesezdaného vztahu či po rozvodu manželství, nebo také matky, kterým manžel zemřel.

„*Rozhodnutí pro život svobodné matky může být ovšem ovlivněno mnoha faktory, například nezralostí ženy, ale i reakcí na nejisté vyhlídky do budoucna: nároky na individuální štěstí v dnešní společnosti jsou vysoké, náročné je také vybudování a udržení stabilního vztahu. Pro některé svobodné ženy je potom narození dítěte určitou jistotou nového, nadějného blízkého vztahu.*“ (SOBOTKOVÁ, 2001, s. 129)

Nesmíme také opomenout osamělého otce. I když k těmto případům nedochází v takové míře jako u matek, vyskytují se a my je nemůžeme vynechat. Dle *Sobotkové* (2001) jsou nejčastějšími důvody, proč se muž stává osamělým otcem, úmrtí matky dětí, opuštění rodiny matkou, či je matka kvůli vážné nemoci zcela vyřazena z péče o rodinu.

Dále také roste počet otců, kteří po rozvodu dostali děti do své péče, což může být na jednu stranu velmi pozitivní, na stranu druhou to s sebou může přinášet různé obtíže. „*Pro muže, který zaujímal tradiční otcovskou roli, může být poměrně obtížné převzít roli*

absentující matky. Chybí mu zkušenosti ženy pramenící z intimního každodenního soužití dětí a matky. Muž má menší přehled o možných variantách a významech dětských projevů, menší praxi se zvládáním péče o děti a zvládáním domácích prací (jídlo, úklid, péče o šatstvo, příprava dětí do školy atd.)“ (SOBOTKOVÁ, 2001, s. 135)

Jak se Sobotková dále zmiňuje, rodinný poradce by měl vzhledem k rozdílným postojům osamělé matky a osamělého otce postupovat s každým z nich jiným způsobem. *„Pokud pracujeme s rodinou osamělého rodiče terapeuticky, je třeba mít stále na mysli psychologickou přítomnost druhého, byť fyzicky nepřítomného rodiče. Není vhodné ignorovat přesahy dřívějšího manželství a soustředit se jen na dyádu rodič-dítě. V myšlenkách, ve vzpomínkách i jednání osamělého rodiče může ten absentující dlouho hrát vlivnou roli.“* (SOBOTKOVÁ, 2001, s. 136)

1.5 Spiritualita

Spiritualita bývá velmi často oddělována od pojmu náboženství. *„Spiritualitou se rozumí spíše niterný prožitek a jemu odpovídající jednání, zatímco jako náboženství se označuje spíše vnější projev a instituce, jež „ryzí“ spiritualitu spíše poškozují.“* (ŘÍČAN, 2002, s. 43)

Jak dále Říčan popisuje, je spiritualita spíše centrální funkcí náboženství. Spiritualita je podle něj jakýmsi niterným aspektem religiozity, který vystupuje do popředí, vztahuje-li se člověk k božským bytostem, zejména v modlitbě, meditaci a podobně. *„V nejširším významu se o spiritualitu jedná v každém pokusu proniknout k neviditelným faktorům v životě a v každé snaze o překročení osobních, konkrétních a konečných jednotlivostí tohoto světa.“* (MOORE, 1997, s. 240)

Spiritualita není nic, co by bylo jasně dané, ale utváříme si ji sami svým životem a také tím, jak jej žijeme. Spiritualita má vliv na celý náš život a můžeme se s ní také setkat ve spoustě všemožných oborů, jako je například psychologie či lékařství nebo psychiatrie. Velmi oblíbené je užívání spirituality například v terapii s lidmi závislými na návykových látkách. Díky ní může u těchto osob dojít k duchovní proměně, která má za následek změnu postoje závislých například díky víře v „něco vyššího“ či víře v Boha. Samozřejmě také může nastat propojení těchto dvou elementů.

„Spiritualita, jak se o ní obecně uvažuje, v novém paradigmatu není „doplňkem“ našich základních pudů a energií, ale je jejich nedílnou součástí, která je utváří a strukturuje. Spiritualita definuje jak naše bytí, tak naši podstatu a není pouze náboženskou doktrínou, hledáním či dodatkem k našim základním potřebám. Deprivaci a hladovění může člověk pociťovat jak ve fyzické, tak v duchovní rodině“ (SCHERMER, 2007, s. 32) Jak jsem již zmínila, spiritualita se prolíná do celého našeho bytí a je součástí, je součástí jak naší mysli, tak i celého emočního života.

Jak popisuje také Moore (1997) je sídlem nejhlubších emocí duše, která může velmi těžít z darů živého spirituálního života a která může také trpět, když jsou tyto dary potlačeny. Duše se totiž díky spiritualitě rozvíjí.

Spiritualita a duchovní myšlení se projevuje již u dítěte skrze jeho matku, která mu předává pocit lásky a bezpečí. *„Matka jako transformující objekt své dítě drží, kojí a láskyplně naplňuje jeho potřeby. Dítě její náruč vnímá jako proměnlivé moře s vlastním stavem bytí, jako „transformaci“, díky níž se cítí celistvější, spokojenější a uspokojující, jako zdroj i příjemce základního dobra. Takovou transformaci self prožíváme i při duchovním zážitku, aniž bychom nutně znali její zdroj.“ (SCHERMER, 2007, s. 92).*

Schermer (2007) se i nadále zabývá duchovním rozvojem dítěte. Na novorozeně nahlíží část filozofů jako na něco, co je nezkažené, nevinné a čisté. Ovšem velmi záhy dochází k tomu, že je původní self dítěte znečištěno konflikty a úzkostmi. Důvodem tohoto „znečištění“ je, že dítě začne brzy vnímat své tělo, se kterým se identifikuje. Cítí tedy bolest, nepohodlí, opuštěnost a například i frustraci.

Schermer rozvíjí i dále dětskou spiritualitu a zabývá se převážně její charakteristikou. *„Dětskou spiritualitu charakterizuje to, že má přístup ke všemu „tajemnému“, záhadnému, transcendentnímu a magickému. Záhadné a magické se netýká pouze fantazií a iluzí – je to také cesta k podstatě self. Když jsou děti frustrované a „ukňourané“, volají někdy po této tajemnosti, která obnovuje jejich vědomí já. Chvilka věnovaná společné četbě pohádky, procházka lesem, okamžiky, kdy s nimi sdílíme tato tajemství nebo se společně od srdce zasmějeme, mohou mít na děti blahodárné účinky.“ (SCHERMER, 2007, s. 131)* Tímto jednáním s dítětem mu dáme jasně najevo, že i když se v „tomto velkém světě“ cítí zmatné, má vedle sebe někoho, kdo mu rozumí a kdo mu bude oporou.

Samozřejmě mimo dítěte má každé období našeho života určité nároky či duchovní kvality. Například v období puberty a následně dospívání dochází k tomu, že dítě již nevnímá jen sebe sama a své blízké okolí, ale také poznává své vrstevníky a vytváří si tak vztahy, které jsou mimo jeho rodinu. Spiritualita je v tomto vývojovém období rozvíjena pomocí sociální vztahů, které si dospívající sám utváří a zároveň může docházet k duchovnímu vývoji.

Jak se dále Schermer (2007) zabývá duchovním vývojem dospívajících, zmiňuje, že během tohoto vývoje dochází k velkému vzestupu energie a tuto energii je podle něj pak důležité dále směřovat. Dochází proto dle něj k experimentování, ať s drogami, sexualitou, tělesnými modifikacemi, jako je například tetování nebo piercing nebo s osobními „projekty“, od hudebních kapel například k demonstracím za změnu světa.

„Tyto experimenty jsou pokusem sloučit temnou, libidinózní a agresivní stránku self s „nesnesitelnou lehkostí bytí“, osobní a duchovní svobodou a „světlymi“ idealistickými principy a přesvědčeními.“ (tamtéž, s. 162) Pro každého dospívající je toto vývojové období poměrně náročné, protože se vyznačuje velkým množstvím změn a postojů. U adolescentů může docházet k určité zmatenosti a boji s těmito pocity.

Na počátku dospělosti si člověk pocity a postoje k duchovnímu životu ustaluje, nebo může také dojít k jejich rozvíjení. Mimo jiné může ale také docházet k jakémusi vnitřnímu boji. *„Člověk se může v tomto období tak silně orientovat na realitu a cíle, že zapomene, „kým je“, neuvědomuje si podstatu svého směřování a svého osudu, a dokonce ani to, že má tělo, o které je třeba pečovat a žít je. Důkazem toho jsou životy mladých lidí silně orientovaných na stresující kariéru.“* (tamtéž, s. 164)

Raná dospělost je tedy také poměrně složitějším obdobím. Dochází k prvním ekonomickým zkušenostem, k vytyčení cílů a například také touze po úspěchu ve společnosti. Tento postoj a tyto cíle mohou mít následně příčinu tu, že se více hledí na vnější život, než na vnitřní.

Dle Schermera (2007) po období rané dospělosti přichází období středního věku, které je význačné potenciálem aktualizovat své životní cíle. V tomto období je možné, že bude docházet k realizaci životního díla, člověk dosáhne ideálního zaměstnání, děti jsou odrostlé a jeho profesní dráha se tak může plně rozvíjet.

Ovšem kromě zachování pravého „já“ a péče o něj dochází také k duchovnímu dilematu úspěšného pracovního života a života, který by byl naplněn pouze našimi přáními a touhami.

Dle mého přesvědčení se s touto skutečností potýká velká část populace, která je již ve věku, ve kterém by si mohla plnit například své sny, díky možnému finančnímu zabezpečení nebo i díky tomu, jak jsem již zmínila, že děti jsou odrostlé a je tedy čas na to, všechny své sny uskutečnit.

Ovšem na druhé straně stojí profesní dráha, které se musíme plně věnovat a které se zároveň například nechceme ani vzdát. Může například dojít také k tomu, že si člověk uvědomí, že stárne, nemusí plnit rodičovské úkoly, protože jsou děti z domu a zároveň se může dostavit v souvislosti s tímto vším pocit prázdnoty.

„ Z duchovního hlediska je „prázdnota“ za takových okolností propastí mezi „plným“ bytím a Bohem a mezi buddhistickou představou „prázdná“, které má rovněž duchovní význam, protože je paradoxně „naplněno“ přítomným okamžikem a odpoutává se od všech nároků. Prázdnota (na rozdíl od odpoutaného prázdna či žádné mysli) je stavem duchovní potřeby, která vzniká poté, co se člověk intenzivně snažil o dosahování cílů a naplňování svých tužeb.“ (SCHERMER, 2007, s. 168)

Do období stáří spiritualita také neodmyslitelně patří. Staří lidé si začínají uvědomovat svou slabost, vnímají jak jim ubývají síly a vidí, jak lidé kolem nich umírají. Díky tomuto si uvědomují více než kdy předtím, že i oni jsou smrtelní a nikdy neví, kdy je smrt potká.

Zde budu opět citovat část kapitoly od Schermera, protože se domnívám, že zajímavě vystihl problematiku stárnutí úzce spojenou se spiritualitou. *„Schopnost „transcendence“, umění povznést se nad zápas a spatřit věčné hodnoty v jejich původní jasnosti, je skutečně zdravý rys, který se vyplatí pěstovat po celý život. Stále více lidí také navštěvuje církevní obřady, meditační kurzy, kurzy znovuzrození a řadu dalších duchovně zaměřených aktivit, protože touží právě takového stavu dosáhnout. Ve stáří je však transcendence nutná, má-li člověk stárnout s grácií. K jejímu rozvoji je třeba dívat se dovnitř i ven, do vlastního duchovního jádra i ven ke vztahu Já – Ty s ostatními lidmi.“ (tamtéž, s. 169)*

1.5.1 Spiritualita a terapie

Jak jsem se již zmínila na začátku této kapitoly, spiritualita se prolíná i do různých terapeutických forem a odborných zařízení. Terapeuti a odborní pracovníci v souvislosti se

spiritualitou mohou s klientem pracovat tak, že se zajímají převážně o jeho duševní stránku, či se s ním mohou také modlit, nebo i meditovat. „*Modlitba je žádost o pomoc a útěchu směřovaná k Druhému. Vzhledem k tomu, že psychoterapie je osobní a mezilidský proces, není vždy zřejmé, že žádáme o pomoc vyšší bytí, i když pochybuji o tom, že existuje terapeut, který by se během svého výcviku ani jednou sám nemodlil za pomoc supervizora. Člověk se samozřejmě může modlit za pacienta, který trpí, nebo se terapeut s pacientem mohou modlit společně. Z určitého hlediska je však samotná terapie modlitbou.*“ (SCHERMER, 2007, s. 199)

Terapie se provádí formou mluvení a zahrnuje v sobě filozofická či náboženská přesvědčení. Probíhá ustáleným procesem, kdy terapeut klientovi naslouchá a upouští od svých vlastních názorů.

Dle Schermera (2007) není terapie ovšem pouze metodou léčby nemoci a symptomů, ale pomáhá také při zvládnání hlubších morálních a duchovních záležitostí. Každý zkušený terapeut by tedy měl vědět, že tyto mravní otázky utvářejí kontext celé léčby. Duchovně založený přístup by tedy měl vycházet z předpokladu, duchovní a morální rozměr jsou podstatou léčebného účinku.

„*Závazek terapeuta z duchovní perspektivy obnáší nutnost zajistit svobodu mysli a ducha pacienta v posvátném čase a prostoru terapeutického sezení. Současně pacienta zapojuje do rozhovoru, který testuje a zpochybňuje pacientovy domněnky, přesvědčení a chování. V tomto dialektickém balancování mezi „svobodou být“ a stavěním různých překážek, výzev a rozdílů dochází k emočnímu a duchovnímu růstu.*“ (SCHERMER, 2007, s. 189) Tímto dochází mimo jiné k tomu, že se terapie stává jak morálním, tak interpersonálním procesem.

Dle Schermera (2007) by měl být duchovně naladěný psychoterapeut vnímavý natolik, aby v pacientově vyprávění zachytil jádro duchovního self a pouť, kterou klient podniká.

Jako příklad Schermer uvádí depresivního pacienta, jehož duchovní cesta ve většině případů často odráží jeho neuspokojivé hledání dobře ve světě a v sobě samém. Narcistická pouť pak například vypovídá o pocitu uvíznutí v okamžiku, kdy se snaží člověk překonat propast mezi sebou a druhým, takže je schopen vnímat druhého pouze jako prodloužení či zrcadlový odraz sebe sama. Úzkostného pacienta oproti tomu přirovnává k člověku, který je ztracený v jakési divočině, snaží se z ní uniknout, ale nemůže se pohnout.

Jak *Schermer* (2007) dále popisuje, duchovně založená psychoterapie se snaží dospět ke konečné duchovní cestě, kterou pacientův příběh obsahuje. „*Tento proces se vyvíjí postupně a vrcholí v okamžicích, kdy se terapeutovi a pacientovi podařilo navázat hluboké spojení a kdy vyprávění dosahuje emočního vyvrcholení.*“ (tamtéž, s. 192)

2. Šetření názorů vysokoškolských studentů na rodinu a partnerství

2.1 Cíl, vymezení problému

Průzkum probíhal v časovém rozmezí duben až červen 2011 na Husitské teologické fakultě v Praze, náhodným výběrem studentů a dále také formou elektronické komunikace. Při svém šetření jsem se nedotazovala jen studentů oboru psychosociálních studií, ale studentů všech oborů, protože mě zajímalo, zda budou mít například rozdílný pohled na rodinné vztahy a vazby. Dotazování probíhalo anonymně a všem respondentům byl poskytnut kontakt na mě v případě jakýchkoli dotazů.

Hlavním cílem šetření bylo zjistit to, jak se studenti staví ke spiritualitě v oblasti rodinných vztahů. Zda je pro ně podmínkou, či nikoli. Dále jsem chtěla zjistit, v jakých rodinných vztazích studenti vyrůstali a zda u nich v průběhu jejich dětství či dospívání proběhl rozvod. Také jsem se dotazovala na jejich názor na sňatek, péči o rodinu či domácí násilí. Nejvíce mě tedy zajímaly rodičovské vzory dotazovaných, jejich původní nukleární rodina a také to, z jak velké rodiny respondent pochází.

Celkově jsem se dotazovala padesáti studentů, ve věkovém rozmezí 18 – 30 let. Z čehož bylo 33 žen a 17 mužů.

2.2 Metody a metodika

Pro šetření jsem si zvolila metodu dotazování pomocí dotazníku, který jsem osobně rozdala nebo elektronicky rozeslala studentům různých vysokých škol. Vzhledem k tématu spirituality jsem se převážně zaměřila a studenty Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Metodu dotazování, jsem si zvolila především z toho důvodu, že mi umožnil získat potřebné informace pro můj výzkum od velkého počtu respondentů za poměrně krátkou dobu.

Volila jsem převážně uzavřené otázky, protože jsem dotazovaným chtěla usnadnit jejich odpovídání i když se mi také několikrát podařilo při osobním kontaktu se studenty dotazník probrat a upřesnit si tak některé jejich názory na danou problematiku.

Jak jsem již výše sdělila, vypracované dotazníky připravené k vyplnění jsem respondentům předávala buď osobně, nebo formou emailu. Musím říci, že osobní kontakt s dotazovanými se mi osvědčil lépe. Respondenti se mě mohli zeptat na cokoli, čemu neporozuměli a co jim v otázkách přišlo nejasné.

Dále bych také řekla, že osobní kontakt s dotazovanými mi byl mnohem příjemnější a dle mého názoru to respondenti vnímali stejně. Velmi mě potěšilo a zároveň překvapilo, kolik studentů bylo ochotných dotazník vyplnit a ještě se mnou o některých otázkách velmi mile hovořit.

2.3 Úkoly šetření

Úkoly jsem se pokusila stanovit tak, aby mi pokud možno vypověděly co nejvíce informací jak o dotazovaných, tak o jejich názorech na rodinné vztahy. Zároveň jsem chtěla, aby mi odpovědi respondentů podaly pokud možno objektivní pohled na věc ze stran studentů vysokých škol.

1. Zjistit všeobecné informace o dotazovaném, tedy pohlaví a věk dotazovaného.
2. Jaký je vztah rodičů dotazovaného k víře.
3. Odkud respondent pochází. Zda z vesnice, z malého města či z velkého města.
4. Kolik má respondent sourozenců a jaké je jeho pořadí mezi nimi.
5. Zjistit pořadí manželství, ve kterém rodiče dotazovaného žijí. V tomto případě jsem se dotazovala na každého rodiče zvlášť.
6. Zjistit rodinnou situaci u dotazovaného. Jestli u rodičů proběhl rozvod a pokud ano, jaký měl průběh.
7. Zda by chtěl mít dotazovaný v budoucnu vlastní sňatek a pokud ano, v kolika letech by si jej dokázal reálně představit.
8. Zjistit, zda si respondent dokáže představit, že by podstoupil sňatek vícekrát.
9. Kolik by chtěl mít, nebo má respondent dětí.
10. Zjistit, zda respondent souhlasí s ustáleným, možná staromódním modelem žena – péče o domácnost, muž – finanční zabezpečení rodiny.

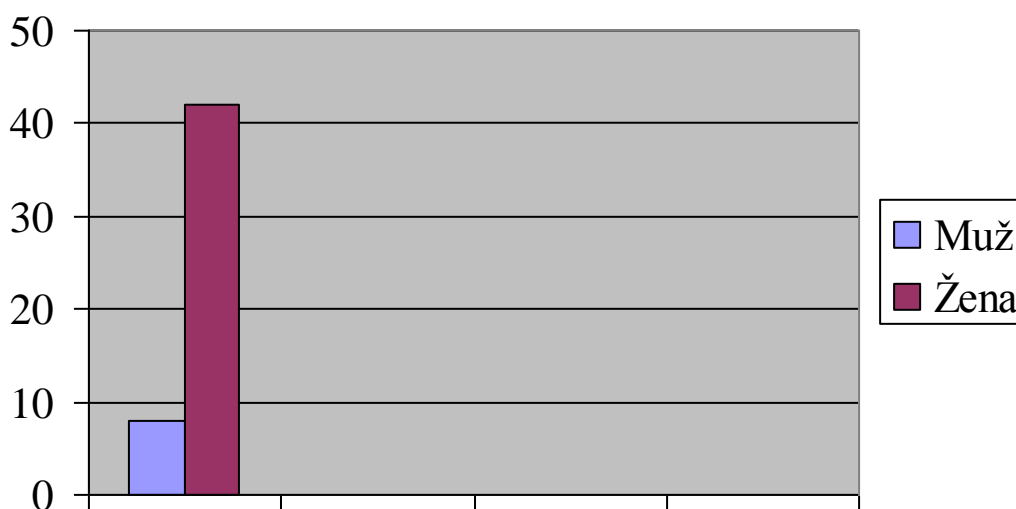
11. Zjistit, zda má dle respondenta pro partnerský vztah význam finanční zabezpečení partnera a zda si respondent dokáže představit žít s partnerem, i kdyby to znamenalo žít například v částečné chudobě.
12. Zjistit, zda je dle respondenta víra pro vztah podstatná.
13. Zde mě zajímalo, zda si respondent, pokud je věřící, dokáže představit, žít s partnerem jiné víry či nevěřícím.
14. Zjistit, jaký je názor dotazovaného na zachování rodiny v případě domácího násilí, zda je dle něj důležité i v tomto případě zachovat vztah a jestli zná rodinu věřících partnerů, kde se domácí násilí vyskytuje.

2.4 Získaná data a jejich interpretace

Z údajů o respondentech vyplývají tyto informace:

- 1) Uveďte své pohlaví:

Graf 1 Pohlaví respondentů

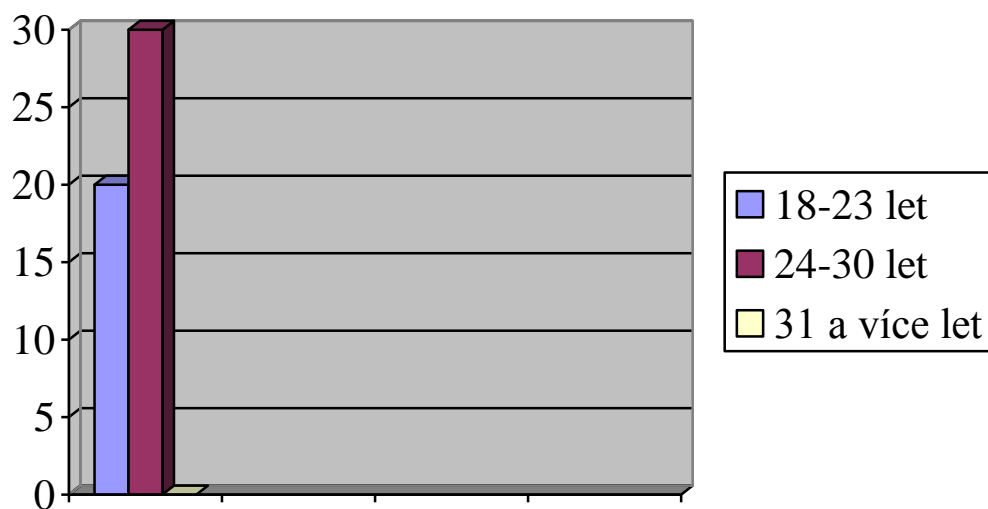
V první řadě jsem se dotazovala na všeobecné údaje respondentů, jako je pohlaví, věk či místo odkud pocházejí. Podle výsledků dotazování obsadila větší část mezi respondenty ženy. Nemyslím si, že hlavní důvod byl ten, že ženy jsou více ochotné odpovídat, ale

přikláním se spíše ke skutečnosti, že žen mám ve svém okolí více a bylo tedy snazší je poprosit o zodpovězení dotazníku.

Dle mého názoru tato skutečnost ovšem nezkrsluje výsledky dotazování. Přesvědčila jsem se, že i když byli muži v menšině, jejich názory byly velmi podobné těm, které se vyskytovaly u žen.

2) Váš věk:

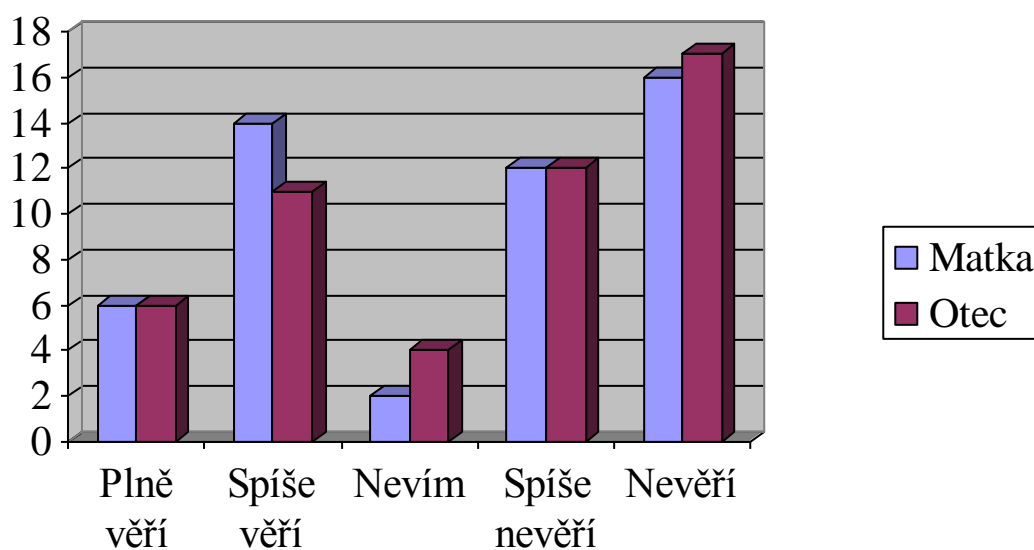
Graf 2 Věková struktura šetřené skupiny

Věková hranice všech dotazovaných se pohybovala nejčastěji mezi 24 až 30 lety, což odpovídá věku třiceti respondentů a zbylých dvacet dotazovaných se pak přiklání k věkové skupině 18 až 23. Dle mého názoru je tento výsledek způsoben převážně tím, že jsem se dotazovala studentů vysokých škol, čemuž tento věk plně odpovídá, ale samozřejmě také není při studiu na vysoké škole podmínkou a mohou se zde vyskytovat i studenti vyššího věku.

3) Jaký je vztah vašich rodičů k víře?

Graf 3 Vztah rodičů respondentů k víře

Dále jsem se respondentů pomocí dotazníku ptala na vztah jejich rodičů k víře. O tuto skutečnost jsem se zajímala především z toho důvodu, že jsem chtěla poznat vzor, který rodiče svým dětem, tedy dotazovaným, poskytovali a případnou náboženskou výchovu ze strany rodičů. Chtěla jsem zjistit, v jakém prostředí respondenti vyrůstali a jak podstatná byla víra v jejich nukleární rodině.

V tomto případě se jako nejčastější odpověď ukázala nevíra jak matky tak otce. Tento výsledek mě poměrně dost překvapil vzhledem k tomu, že jsem se dotazovala studentů teologické fakulty, u kterých by se dalo téměř předpokládat, že zkušenost s vírou přejatou z jejich rodiny budou mít.

Jestliže pominu odpovědi, kde respondenti neznali vztah k víře jejich rodičů, nejméně studentů se přiklonilo k tomu, že jejich matka či otec plně věří. Tento výsledek vzhledem k mé předchozí myšlence se může jevit jako poněkud překvapivý, avšak to samozřejmě nevyvrací skutečnost, že respondent může být věřící, i když jeho rodiče se k této skutečnosti nepřiklání.

Toto tvrzení mi dokonce potvrdil i jeden z dotazovaných, který mi při vyplňování dotazníku sdělil, že ač matka spíše nevěří a otec zcela nevěří, jeho vztah k víře byl od dětství velmi kladný. První zkušenost s vírou u něj proběhla při zájmovém kroužku „Náboženství“ na

základní škole a rozvíjela se u něj nadále. Jeho rodiče i přesto, že nevěří mu v jeho cestě nikdy nebránili a naopak jej spíše podporovali.

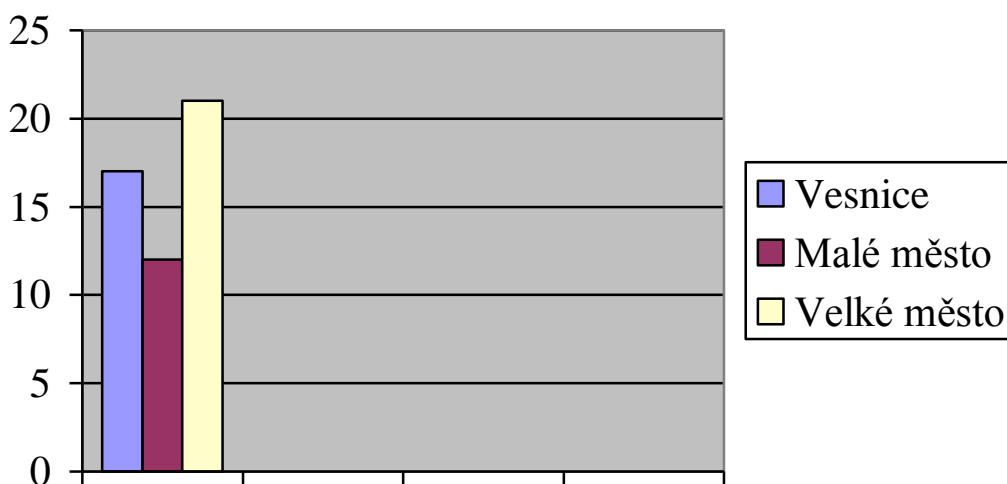
Druhou nejčastější odpovědí na tento dotaz bylo, že otec i matka „spíše věří“, k čemuž mi při osobním kontaktu s respondenty velká část doplnila, že otec či matka věří, ale nenavštěvují pravidelně bohoslužby nebo se neúčastní různých setkání, která pořádá určitá společenství.

Odpověď „spíše nevěří“ byla s předchozí popsanou odpovědí velice vyrovnaná. V tomto případě mohlo dojít k tomu, že respondenti si nejsou vírou svých rodičů jistí a volili raději neurčité formy odpovědí, nebo je příčina, jak už jsem zmínila v tom, že rodiče dotazovaných se svým způsobem přiklání k nějaké víře, ale plně rozhodnutí nejsou. Část z respondentů mi ale přiznala, že i když by své rodiče mezi věřící přímo nezařadili, neovlivnilo je to v jejich smýšlení o víře a v jejich následném rozhodnutí souvisejícím s vírou. Dle jejich výpovědí jim v jejich rozhodnutí rodiče nikdy nebránili.

V případě, že si respondenti nejsou vírou svých rodičů jistí se nabízí otázka, proč tomu tak je? Nejvíce by pak mohla přicházet v úvahu odpověď, že v rodině o tomto tématu spolu nikdy nehovořili a tím pádem dotazovaní neznají stanovisko rodičů k této problematice. Toto by nám ale přiblížilo až bližší dotazování respondentů.

4) Pocházíte z:

Graf 4 Odkud respondent pochází

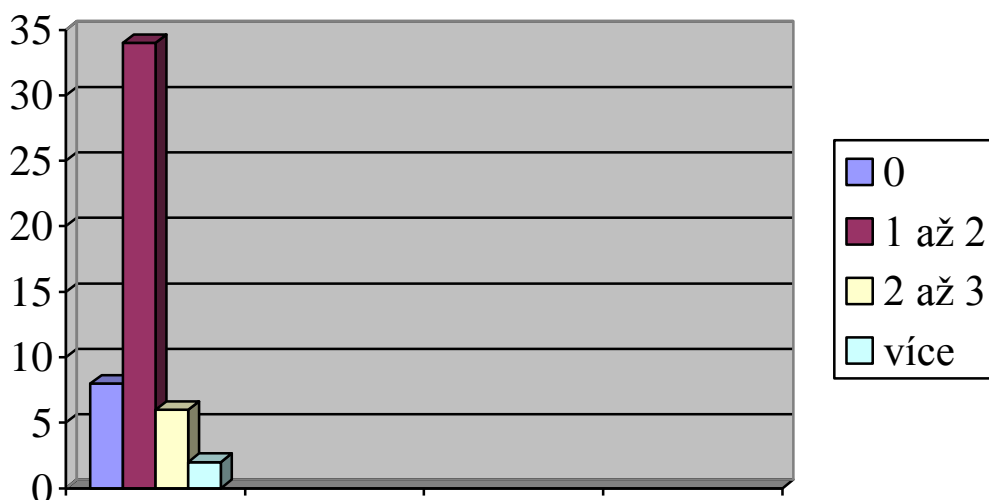
Větší část dotazovaných dle dotazníků pochází z velkého města, vesnice se umístila jako druhá v pořadí a jako třetí skončilo malé město. Tento dotaz jsem zvolila především z toho důvodu, abych si upřesnila, v jakém prostředí respondenti vyrůstali a jaké okolí mělo tedy vliv na jejich vývoj.

Nejvíce respondentů má dle výsledků dotazování tedy největší zkušenost s velkým městem, což se myslím dalo očekávat vzhledem k tomu, že jsem se dotazovala lidí studujících v Praze. Ovšem skutečnost, že na druhém místě se umístili lidé pocházející z vesnic mi přišlo poněkud překvapivé, ale zároveň také pozitivní.

Hlavní pozitivum zde vidím v tom, že studium na vysoké škole není jen „výsadou“ lidí žijících v Praze či jiném velkém městě, ale je také umožněno lidem z vesnic, kteří se za studiem do těchto velkých měst nebojí třeba i přechodně odstěhovat a kteří si touto změnou rozšiřují své obzory jak v poznávání jiných lidí, tak i v seznamování se například s jinou kulturou.

5) Počet Vašich sourozenců:

Graf 5 Počet sourozenců respondenta

Nejčastější odpovědí na otázku, kolik má dotazující sourozenců mi bylo odpovězeno jeden až dva. Tuto odpověď zvolilo 34 dotazovaných. Ihned za nimi se umístili respondenti, kteří nemají žádného sourozence a poté ti, kteří mají sourozence dva až tři. Dotazovaní s více než třemi sourozenci byli pouze dva.

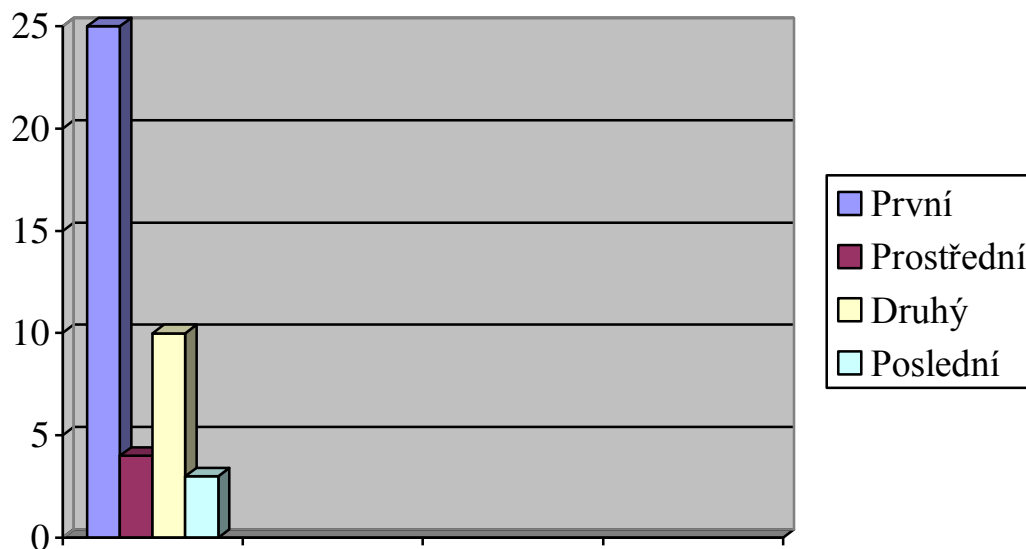
Z těchto odpovědí usuzuji, že většina respondentů pochází z širší rodiny a mimo rodičů měli na jejich vývoj také vliv sourozenci. Sourozenecký model, jak se níže zmiňuji v kapitole „Partnerství“ může mít například také vliv na budoucí partnerské vztahy respondentů.

Dle *Matouška a Pazlarové (2010)* totiž může dojít k tomu, že lidé si svého partnera vybírají podle pozice, kterou zastávali v rodině. Například tedy, že si mladší bratr, který má starší sestru, bude nejlépe rozumět a vytvoří stabilní vztah se ženou, která je také starší sestrou mladšímu bratrovi.

Dotazovaných, kteří nemají žádného sourozence v mém výzkumu bylo osm. Vzhledem k celkovému počtu padesáti dotazovaných je to dle mého názoru poměrně velký počet respondentů, kteří vyrůstali jako jedináčci.

6) Vaše pořadí mezi sourozenci:

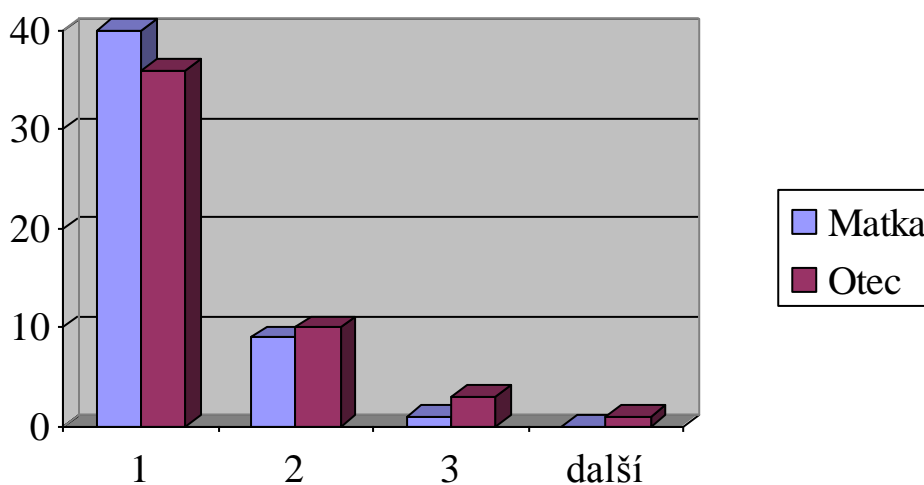
Graf 6 Pořadí mezi sourozenci

V souvislosti se sourozenci jsem se dále doptávala respondentů na pořadí mezi jejich sourozenci. Tuto otázku mi samozřejmě nezodpovídali dotazovaní, kteří sourozence nemají. Z těch, co je mají mi 34 odpovědělo tak, že mezi svými sourozenci jsou první v pořadí. Druhou nejčastější odpovědí bylo druhé pořadí a hned za ním se umístilo prostřední pořadí a nakonec poslední mezi sourozenci.

7) Pořadí manželství, ve kterém Vaši rodiče žijí?

Graf 7 Počet manželství rodičů

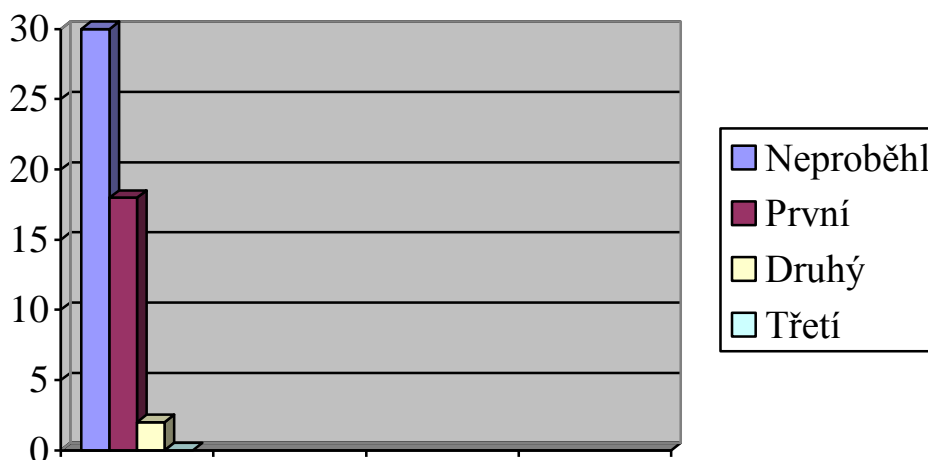

Na otázku v kolikátém manželství rodiče dotazovaných žijí mi bylo odpovězeno téměř jednoznačně. Velká část dotazovaných mi tuto otázku zodpověděla tak, že jejich rodiče žijí v prvním manželství, což se promítne i do následující otázky.

Odpovědi na otázku, jestli rodiče žijí ve druhém či třetím manželství byly také téměř vyrovnané. Nejvíce se těchto odpovědí vyskytlo u otců respondentů, ale rozdíl v odpovědích nebyl nijak velký.

8) Proběhl u Vašich rodičů rozvod?

Graf 8 Proběhl u rodičů rozvod?

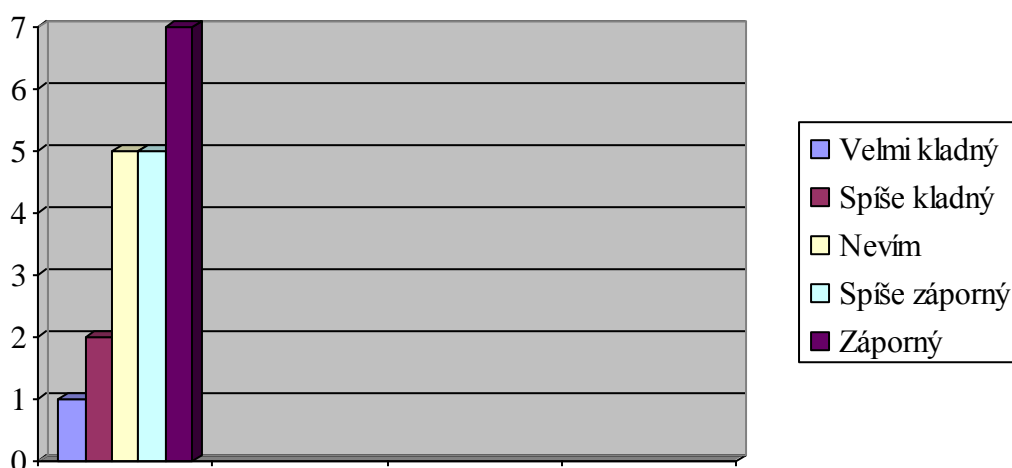

Mimo jiné jsem se také zajímala o to, zda u rodičů respondentů proběhl rozvod. Většina odpovědí byla záporná, což může být vzhledem ke skutečnosti, že dle Českého statistického úřadu rozvodů přibývá, velmi překvapivé. Ovšem osmnáct respondentů odpovědělo tak, že u rodičů první rozvod již proběhl. Druhým rozvodem rodičů prošli dva dotazující a třetím či dalším pak ani jeden z nich.

Dle Českého statistického úřadu většinu z rozvodů iniciují ženy a to až v 65 %, což ovšem výsledný stav tohoto dotazu nevyklučuje. O první rozvod obou manželů se pak dle ČSÚ jedná až v 72,1 % případů, což by ovšem výsledek dotazování mohl potvrdit. Zároveň výsledky statistiky také ukazují na to, že průměrná délka manželství při rozvodu činí 12,3 let což výsledný stav dotazování také nevyklučuje, vzhledem k věku respondentů.

9) Jestliže u Vašich rodičů proběhl rozvod, průběh byl:

Graf 9 Průběh rozvodu rodičů

V otázce rozvodu mě dále zajímalo, jak rozvod na dotazované zapůsobil. Jestli je nějak hlouběji zasáhl, či jej vnímali pozitivně například vzhledem k vyhroceným vztahům v rodině. Nejčastěji mi dotazující odpovídali tak, že rozvod rodičů vnímali záporně. Dalšími častými odpověďmi pak bylo vnímání rozvodu jako spíše záporné a stejná část dotazujících se shodla na tom, že neví, jak rozvod rodičů probíhal a tudíž jaký z něj měli pocity.

S několika respondenty, kteří se mnou během vyplňování dotazníku komunikovali, jsem hovořila o jejich pohledu na rozvod rodičů. Velká část z nich, kteří odpověděli tak, že rozvod vnímali spíše záporně, či záporně mi tuto skutečnost objasnili tak, že i když se tímto

rozhodnutím rodičů situace doma uklidnila, druhý rodič jim velmi scházel a nesli to tedy velice špatně.

U dvou dotazovaných zas doma docházelo k velkým hádkám a dokonce k občasnému napadení jednoho rodiče druhým, takže situace jak před rozvodem, tak během rozvodu byla velmi nesnadná a oba tito respondenti se museli časem obrátit na odbornou pomoc. Dodnes dle jejich slov na toto období nevzpomínají rádi a jeden i nadále dochází ke svému terapeutovi.

Jen jeden respondent z dvaceti, kterým se rozvod rodičů nevyhnul mi odpověděl tak, že rozvod svých rodičů vnímal velmi kladně. Sdělil mi, že jeho pocity jsou takové především z toho důvodu, že sám viděl, že vše není doma v pořádku. Rodiče se velmi často hádali, docházelo občas i k napadení jednoho druhým a příležitostně se objevila jak u matky, tak u otce nevěra. Období rozvodu nebylo prý příjemné, ale tím, že se otec odstěhoval od matky do vlastního bytu se situace mezi rodiči velmi uklidnila a jak respondent sám řekl, vycházejí spolu nyní mnohem lépe než v době jejich manželství. I nadále jsou schopní spolu trávit čas, občas si telefonují a setkávají se společně při různých příležitostech.

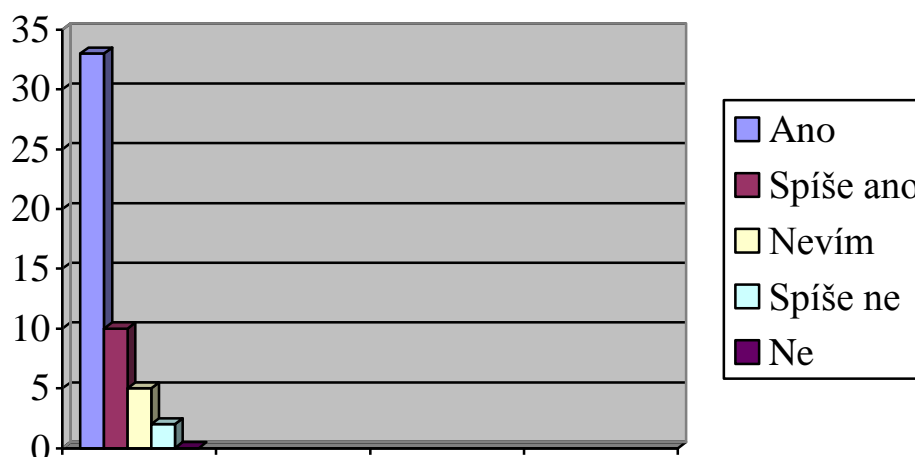
Dva respondenti, kteří mi odpověděli na mou otázku tak, že rozvod rodičů vnímali spíše kladně se shodli na tom, že to tak vidí především z toho důvodu, že se situace u nich doma velmi uklidnila a že by až řekli, že se oběma rodičům spíše ulevilo, než aby je to nějak poznamenalo a nutilo i například k nějakým vzájemným naschválům.

Respondenti, kteří odpovídali tak, že neví jak rozvod rodičů probíhal mi to při konverzaci odůvodnili tak, že si rozvod rodičů nepamatují, protože byli velmi malí. S některými o tom pak rodiče či jiní příbuzní hovořili a někteří z nich se o průběhu rozvodu od svých rodičů, či například babičky nebo dědečka nikdy nedozvěděli a jak i sami přiznali, nikdy se o to blíže nezajímali a vidí to jako uzavřenou záležitost.

Jeden z respondentů mi tuto odpověď také zdůvodnil tím, že o rozvod svých rodičů se nikdy nezajímal a nepokoušel se o tom s matkou, se kterou po rozhodnutí soudu žije hovořit, protože má strach, že by jí mohly vzpomínky na tuto záležitost ublížit. Dle respondenta se s tím stále nevyrovnala, žije sama a nikoho pro vztah již ani nehledá.

10) Chcete v budoucnu vlastní sňatek?

Graf 10 Názor respondentů na sňatek

Otázku, jestli dotazovaný v budoucnu touží po svém vlastním sňatku a v kolika letech by chtěl tento krok uskutečnit, jsem chtěla pokládat především těm, kteří si prošli rozvodem rodičů. Nakonec jsem se však rozhodla, že se na tuto problematiku budu dotazovat všech a to převážně z toho důvodu, že jsem se setkala se spoustou mladých lidí, jak z řad spolužáků, tak i z řad přátel, kteří o svůj vlastní sňatek tolik nestojí a někteří jej ani nemají v plánu podstoupit.

Tuto mou zkušenost mi potvrdil také výsledek dotazování, kdy mi sice 33 respondentů odpovědělo, že svůj vlastní sňatek mají rozhodně v plánu uzavřít, ale u ostatních dotazovaných již odpověď nebyla tak jednoznačná. Spíše ano mi odpovědělo deset dotázaných, dalších pět nevědělo, jestli tento krok chtějí podstoupit a dva dotazovaní dokonce odpověděli tak, že svůj sňatek spíše nepodstoupí. Záporně mi ze všech 50ti respondentů neodpověděl nikdo, ale i tak si poměrně dost lidí není jisto tímto krokem.

Nabízí se tedy otázka, co k tomuto jednání vede? Může to být určitá touha po svobodě, nebo to může být například i pocit, že svatba je „něco zbytečného“. Dle mého názoru je také možné, že někoho může zastrašit například i vysoké procento rozvodovosti a nechtějí to tedy podstupovat. Těžko říct, každý k tomu má samozřejmě své důvody.

Jeden z respondentů, který mi odpověděl neví, mi toto své jednání zdůvodnil tím, že momentálně je pro něj prioritou dokončit školu, najít si dobré uplatnění v zaměstnání, pokusit se v této oblasti dokázat pokud možno co nejvíce a až pak bude pomýšlet na manželství a případně děti.

Další z respondentů, který mi odpověděl spíše ne, mi tento svůj názor odůvodnil tak, že svatbu vnímá spíše jako přežití, který dva lidi velmi svazuje a doplňoval to tím, že pokud někoho miluje a chce s ním být, není nutné aby to stvrdil „kusem papíru“.

11) V kolika letech plánujete svůj vlastní sňatek?

Graf 11 Případný věk na vstup do sňatku

Na otázku věku, kdy by dotazovaní byli ochotni případně vstoupit do manželství, mi z velké části bylo odpovězeno tak, že nejlépe představitelný je pro ně věk 26-31 let. Takto mi odpovědělo 31 respondentů. Hned za nimi se umístil věk 22-26 let a následoval věk 31-35 let.

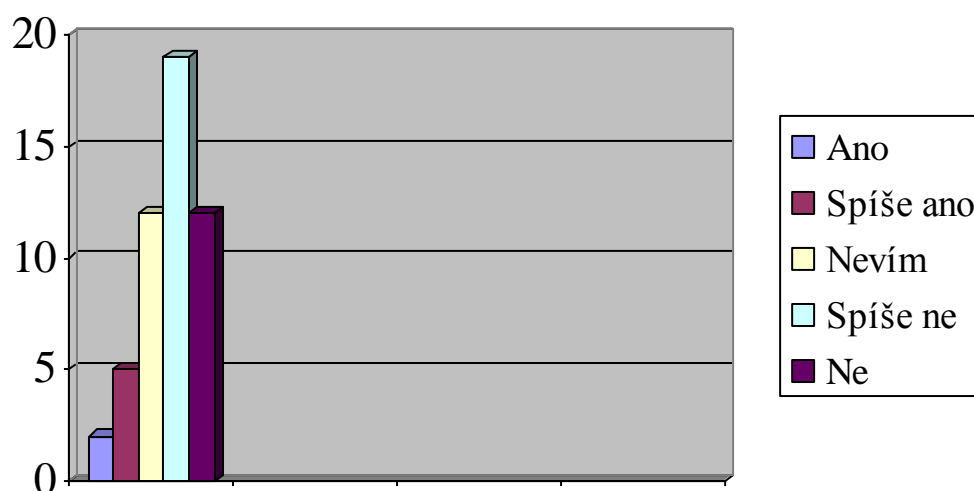
Pouze jeden z dotázaných mi odpověděl, že by do sňatku vstoupil nejdříve ve věku 35 let a více a byl to ten samý respondent, který mi odpověděl, že neví zda by chtěl vstoupit do manželství, protože má momentálně jiné priority a o kterém jsem se již zmiňovala v předchozí části této otázky.

Musím se přiznat, že nejčastěji zmiňovaný věk 26-31 let mě vzhledem k tomu, že mezi dotazovanými převažovaly spíše ženy nijak nepřekvapil. Dle mého názoru a také dle mých zkušeností je tento věk pro uzavírání manželství u žen nejběžnější a to především z důvodu, že v tomto věku mají ženy již většinou ukončené vzdělání, jsou již nějaký čas zaměstnané a dalším krokem v jejich životních plánech, což mi potvrdily i některé dotazované, je uzavření manželství a početí prvního potomka.

Na věku 26-31 let se s ženou shodnul jen jeden respondent mužského pohlaví, ostatní se pak spíše přiklání k možnosti uzavřít sňatek v 31 a více letech.

12) Umíte si představit, že se vdáte/oženíte vícekrát?

Graf 12 Názor na opakovaný sňatek

Tuto otázku jsem do dotazníku zvolila převážně z toho důvodu, že mě zajímal názor studentů na tuto problematiku. Vzhledem k již zmíněné vysoké rozvodovosti může nastat situace, kdy se rozpad manželství a následně rozvod dotkne každého z nás a tak jsem se zajímala, zda by si respondenti dokázali představit, že by sňatek uzavřeli případně vícekrát.

K této otázce se téměř všichni postavili záporně. Největší část dotazovaných odpověděla spíše ne. Hned za touto skupinou následovali respondenti, kteří si odpovědi nebyli jistí a tudíž zvolili možnost „nevím“. Samozřejmě, že asi málo z nás si tuto možnost umí představit. Přeci jen dle mého názoru vstupujeme do manželství převážně proto, že věříme, že náš vztah vydrží celý život. Ovšem ne vždy se nám to může takto podařit.

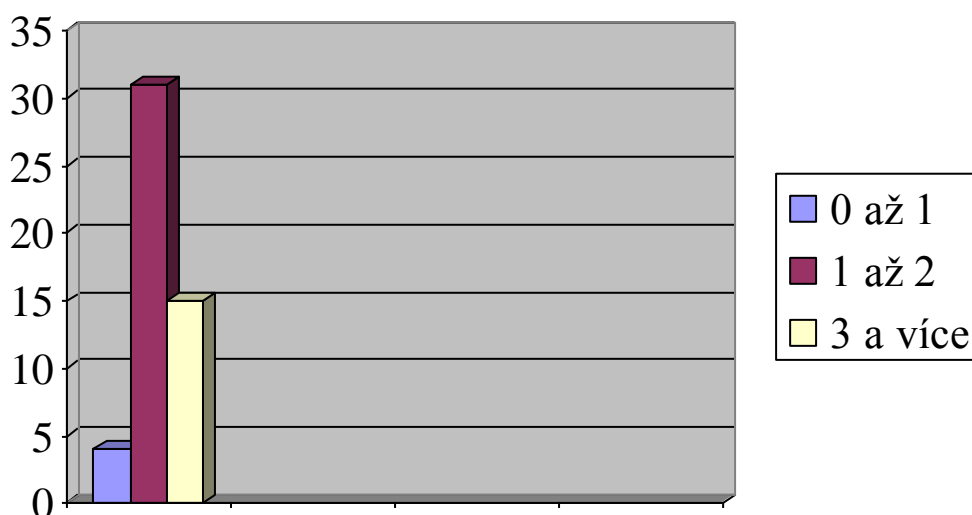
I tak se ovšem našlo pár respondentů, kteří si opakovaný vstup do manželství umí představit. S jedním z nich jsem na toto téma hovořila. Respondent mi vysvětlil svůj názor na tuto problematiku tak, že se na svůj život a i na vlastní sňatek snaží pohlížet realisticky. Podle něj představa, že do manželství vstupujeme na celý život je poměrně naivní, protože nikdy nemůžeme vědět co nebo kdo nás potká. Jak muž, tak i žena může během života potkat partnera, se kterým si bude rozumět lépe, než s dosavadním. Nebo mohou samozřejmě nastat situace, které nebudeme schopni ovlivnit. Například úmrtí partnera.

Možností je samozřejmě nespočet, jednalo se mi tedy převážně hlavně o to zjistit, pro kolik respondentů je reálné podstoupit tento krok více než jednou. Jedna z dotazovaných se k této otázce vyjádřila například tak, že podstoupit opakovaně sňatek je pro ní naprosto

nepředstavitelné, protože by to pro ní nemělo již takovou váhu, jako sňatek první. I toto je samozřejmě možný pohled.

13) Kolik máte, nebo kolik byste chtěl/a mít dětí?

Graf 13 Předpokládaný počet dětí

Touto otázkou jsem se pokoušela zjistit názor respondentů na založení vlastní rodiny a představu o počtu dětí. Většina respondentů se shodla na počtu, který by nepřesáhl dvě. Po této odpovědi se nejčastěji dotazovaní přikláněli k možnosti, kdy by si dokázali představit mít 3 a více dětí a až pouze čtyři dotazovaní se vyjádřili tak, že je pro ně reálné mít maximálně jedno dítě.

V souvislosti s touto otázkou jsem se setkala se širokou škálou názorů a dokonce ve čtyřech případech jsem narazila na respondenty, které své vlastní děti již mají.

Jeden z respondentů, který mi odpověděl, že pro něj je reálné buď nemít dítě, nebo jej mít, ale pouze jedno, mi tento svůj postoj zdůvodnil finančním zabezpečením. Podle něj je vzhledem k jeho současné finanční situaci a finanční situaci přítelkyně naprosto nepředstavitelné, že by měl uživit jak jí, tak jejich děti. Přikláněl se tedy spíše k možnosti dítě nemít. Nakonec se mi ale sám přiznal, že děti by moc chtěl, ale pokud má uvažovat reálně, není to momentálně možné.

Jak jsem již zmínila, velká část respondentů touží mít jedno až dvě děti což je z mého pohledu poměrně běžný počet a zároveň po rozhovorech s několika respondenty, kteří tuto

odpověď zvolili převážně z ekonomického hlediska, se zdá být tato představa logickým řešením. Ovšem překvapením pro mě bylo, kolik dotazovaných touží po tom mít děti tři a dokonce i více.

V této souvislosti mě napadá otázka, jestli je tento výsledek závislý na tom, že mi odpovídali studenti teologické fakulty u kterých by se přeci jen dal spíše očekávat s ohledem na jejich případné náboženské vyznání kladný názor k početí a možná i tedy jakýsi negativní přístup k antikoncepčním metodám, nebo zda by mi odpovídali stejně i studenti jinak zaměřených vysokých škol.

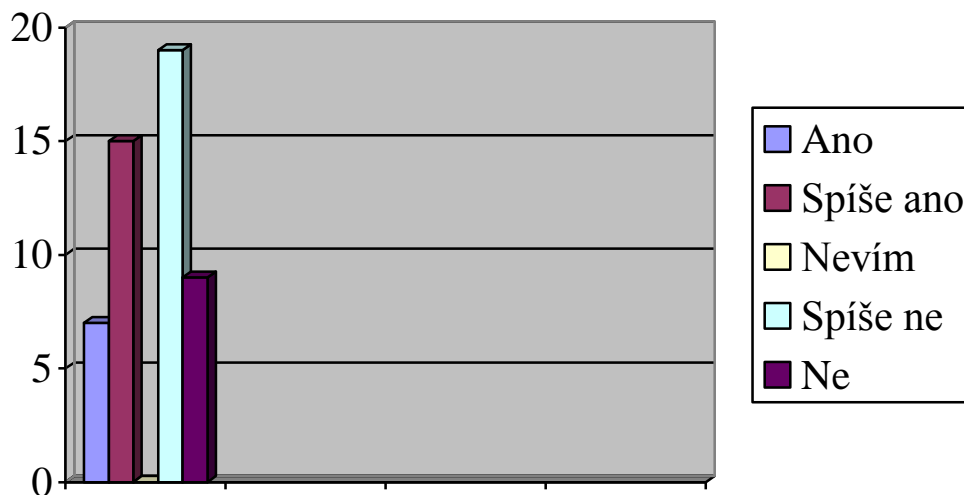
Mírný nárůst počtu dětí, které jsou narozené jako třetí dokonce potvrzuje i statistika Českého statistického úřadu z roku 2010: *„Po vrcholu zvýšené porodnosti v roce 2008 klesá druhým rokem počet narozených, opět o 1,2 tisíce proti roku 2009. Celý úbytek se koncentroval u narozených v prvním pořadí (-1,7 tisíce), zatímco dětí narozených jako druhé a třetí mírně přibylo.“* (www.czso.cz)

Jedna z dotazovaných mi navíc k této problematice poskytla bližší informace. Jednalo se o ženu, které je nyní 25 let, je katolického vyznání a se svým mužem, kterého si vzala v 18ti letech má nyní tři děti a dalším se rozhodně nebrání. Finančně svou situaci zvládají s manželem v rámci možností dobře.

I vzhledem k tomu, že ona nemá stálé zaměstnání, přivydělává si občas uklízením kanceláří a její manžel, který je zaměstnán jako kuchař se finančně stará o celou domácnost, nemají pocit, že by jim něco chybělo a že by jejich děti strádaly. Dle jejího názoru žijí spokojený a šťastný život a další dítě by do jejich života přivítali s nadšením.

14) Souhlasíte s ustáleným modelem: žena – péče o rodinu a domov, muž – finanční zabezpečení rodiny?

Graf 14 Názor na ustálený model

Tuto otázku jsem respondentům položila především proto, že mě zajímal jejich názor a představy o rodinném soužití a o postavení muže a ženy v rodině. Jak jsem se již výše zmínila v podkapitole „Vývoj rodiny“, došlo ke změně postoje mezi muži a ženami. Muži již nejsou ti jediní živitelé rodiny, kteří si zároveň budují svojí profesní kariéru, ale ženy je v tomto ohledu poměrně dosti dohánějí.

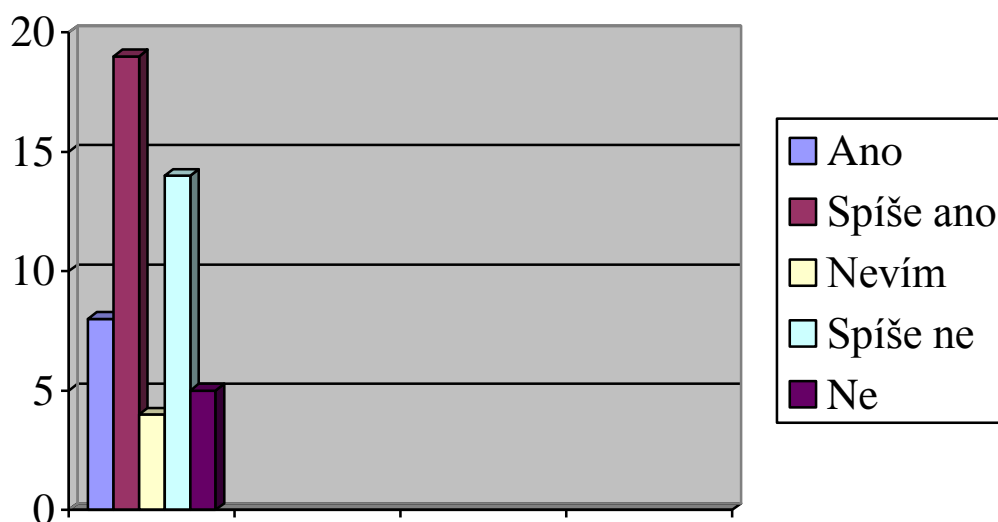
Myslím, že i výsledek dotazování tuto skutečnost z velké části potvrdil. S ustáleným modelem, který je dnes možná již přežitkem, naprosto souhlasilo jen sedm respondentů, což v poměru k celkovému počtu padesáti dotazovaných není nijak velké číslo. Spíše ano pak odpovědělo patnáct respondentů.

Oproti tomu spíše nesouhlasí a nesouhlasí s tímto modelem celých 28 studentů, což je většina dotazovaných. Vzhledem k tomu, že velkou část mezi dotazovanými zaujaly ženy, studentky vysokých škol, můžeme se postupně dopracovat k závěru, že ženy s vyšším vzděláním mají za cíl vybudování určité profesní kariéry a nestaví se již tolik do role „žen v domácnosti“, jejichž hlavní náplní by bylo starání se o domácnost a rodinu.

Jeden z respondentů, kteří mi na tuto otázku odpověděli, že s tímto modelem souhlasí, mi do dotazníku stranou připsal své odůvodnění. A to, že v rodině s takovýmto modelem vyrostl a přijde mu tedy normální, že žena by měla být doma a pečovat o domácnost a muž by měl být ten, který chodí do zaměstnání a rodinu finančně zabezpečí.

15) Má podle Vás pro partnerský vztah význam finanční zabezpečení partnera?

Graf 15 Finanční zabezpečení partnera

V otázce, zda má pro vztah význam finanční zabezpečení partnera, zvítězily nejčastěji odpovědi spíše ano, se kterou se ztotožnilo 19 respondentů a spíše ne, kterou zodpovědělo 14 dotazovaných. V tomto případě byly nejčastější kladné odpovědi, kterých po sečtení bylo 27. Čtyři respondenti nevěděli, zda má pro ně finanční zabezpečení partnera význam a záporných odpovědí po sečtení bylo devatenáct.

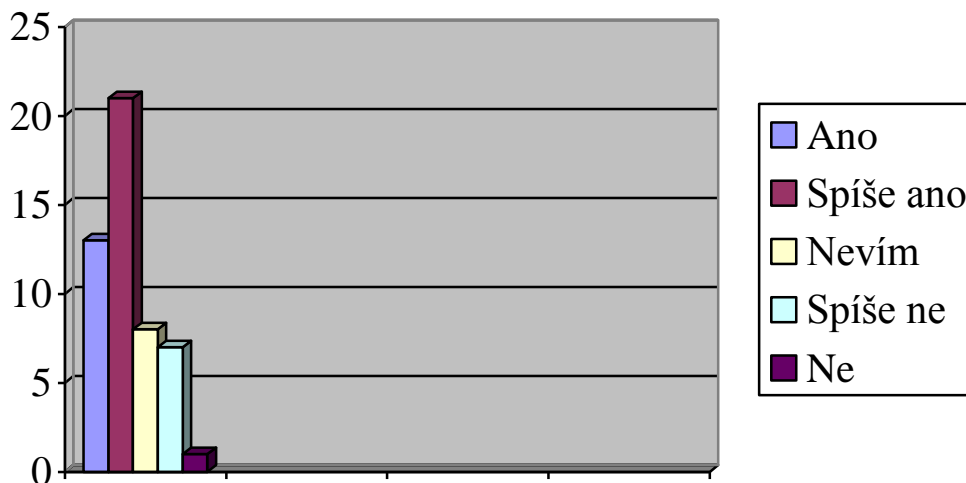
Vzhledem k předchozí otázce může být výsledek tohoto dotazování poněkud překvapivý. Ovšem to, že respondenti nesouhlasí s ustáleným modelem, kdy by se žena starala převážně o domácnost a muž by měl na starost finanční stránku rodiny, neznamená, že jak pro jednoho, tak pro druhého nemůže být podstatné finanční zabezpečení partnera.

Pokud opět vezmeme v potaz, že většina dotazovaných jsou ženy, může být tento výsledek zapříčiněný tím, že nahlížely do budoucna až například porodí dítě a budou na mateřské dovolené. V tomto období se samozřejmě vždy projeví, jaká je finanční situace partnera, protože žena mimo peněžité pomoci v mateřství nemá žádný jiný příjem, pokud se hned nevrátí do zaměstnání, či pokud na mateřskou dovolenou nejde například otec.

Zároveň však celých 19 dotazovaných odpovědělo, že finanční zabezpečení partnera pro partnerský vztah spíše nemá či nemá žádný význam, což se také projeví i v následující otázce.

16) Dokážete si představit vztah s partnerem, i kdyby to znamenalo žít částečně v chudobě?

Graf 16 Vztah i v chudobě

Tuto otázku jsem dotazovaným položila převážně v návaznosti na otázky předchozí. Většina respondentů, celkem 34 mi odpověděla, že by si dokázali představit žít se svým partnerem, i kdyby to mělo znamenat soužití částečně i v chudobě. Například, kdyby neměli dostatečné množství finančních prostředků a nepodařilo by se jim zachovat standart, na který byli zvyklí z dřívějších dob.

K tomu, aby se rodina ocitla v nedobré finanční situaci, může napomoci spousta aspektů a některým lidé ani nemohou zabránit. Těmito aspekty mohou být ztráta zaměstnání, vážný úraz, který může způsobit až neschopnost nadále finančně zabezpečit rodinu a jiné.

Odpovědi na tuto otázku nám ukázaly, řekla bych, že finanční zabezpečení partnera není pro většinu studentů přednější a důležitější než například láska a partnerský vztah. I v tomto případě se mi ohledně této otázky podařilo hovořit s několika dotazovanými a zjistit, proč volili své odpovědi.

Od studentů, kteří odpovídali, že by si spíše dokázali představit vztah s partnerem, i kdyby to znamenalo žít v částečné chudobě, jsem se několikrát setkala s názorem, že tuto možnost odpovědi volí převážně za předpokladu, že by například špatná finanční situace nastala v důsledku aspektu za který by partner sám nemohl. Tedy pokud by se jednalo o ztrátu zaměstnání, či nemoc, vždy by byli partnerovi oporou a pokusili by se těžkou situaci zvládnout. Ovšem pokud by například partner špatnou finanční situaci zapříčinil sám vlastním

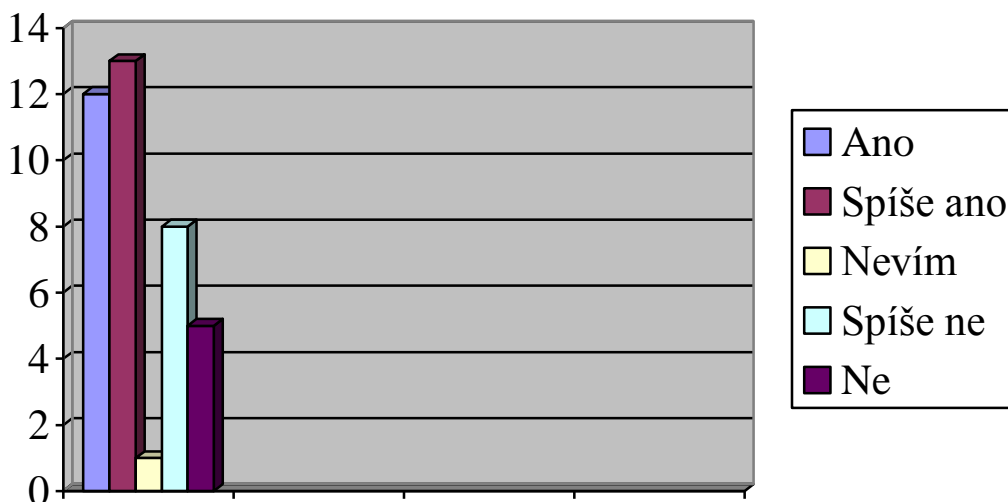
zaviněním, což někteří vyjádřili například jako sklon k závislosti například na alkoholu, drogách, hraní na automatech a podobné, volili by odpověď nejspíše zápornou.

Pouze jeden respondent mi odpověděl tak, že by za těchto okolností s partnerem žít nechtěl a vedlo by to tedy následně i k rozchodu, případně rozvodu. Dle jeho názoru je totiž velmi zvyklý na určitou společenskou úroveň a nebyl by ochotný se jí vzdát ani za cenu ukončení vztahu.

Je pravděpodobné, že výsledky tohoto dotazování byli ovlivněné i tím, že dotazovaní jsou studenty teologické fakulty a z velké části se tedy jedná o lidi s vyšším humanitním zaměřením, než by tomu mohlo být na jiných fakultách.

17) Je podle Vás víra pro vztah podstatná?

Graf 17 Je víra podstatná ve vztahu?

Otázka týkající se víry ve vztahu nebyla u studentů tolik vyrovnaná. Pouze jeden respondent odpověděl, že neví. Dále se pak dvanáct respondentů přiklání k odpovědi, že je podle nich víra pro vztah podstatná a spíše ano odpovědělo 13 dotazovaných. Celkový počet záporných odpovědí pak byl 13, z čehož studentů, kteří odpovídali, že víra pro vztah podstatná není bylo pouze pět.

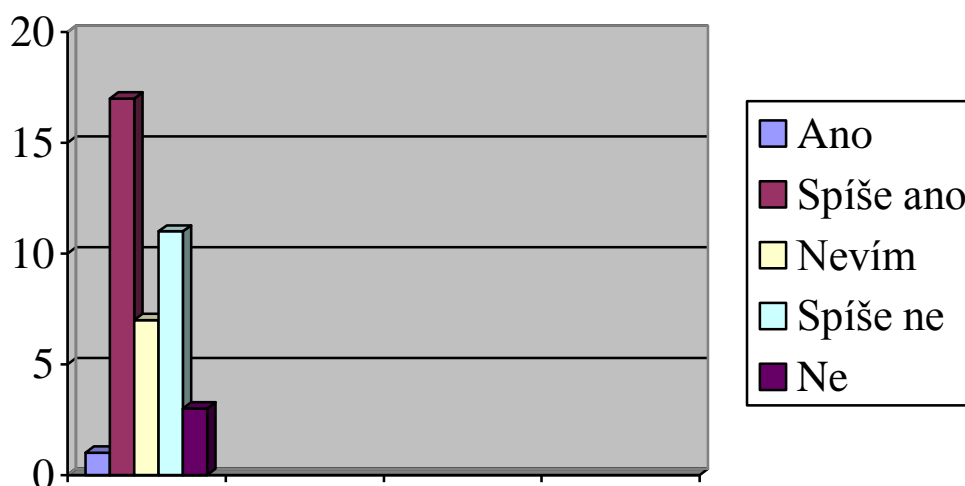
Nutno podotknout, že na tuto otázku odpovídali pouze věřící studenti.

Dotazovaní, kteří na tuto otázku odpovídali záporně, z velké části odůvodnili své odpovědi tak, že i když oni sami věří, víru ve vztahu od partnera nepožadují a zároveň tedy zastávají názor, že víra pro vztah podstatná není.

Oproti tomu dotazovaní, kteří zvolili kladné odpovědi se vesměs všichni shodli na tom, že protože jsou věřící, požadují od partnera to samé. Někteří mi sdělili, že by pro ně nebyl velký problém, kdyby partner uznával jinou víru než oni sami či byl nevěřící, ale i tak zastávají názor, že je víra pro vztah podstatná.

18) Jste-li věřící, umíte si představit žít s partnerem jiné víry, či nevěřícím?

Graf 18 Vztah i s partnerem jiné víry?

Na tuto otázku mi neodpovědělo jedenáct dotazovaných, protože neuznávali žádnou víru, jako u předchozí otázky. Odpovídali mi tedy pouze věřící studenti.

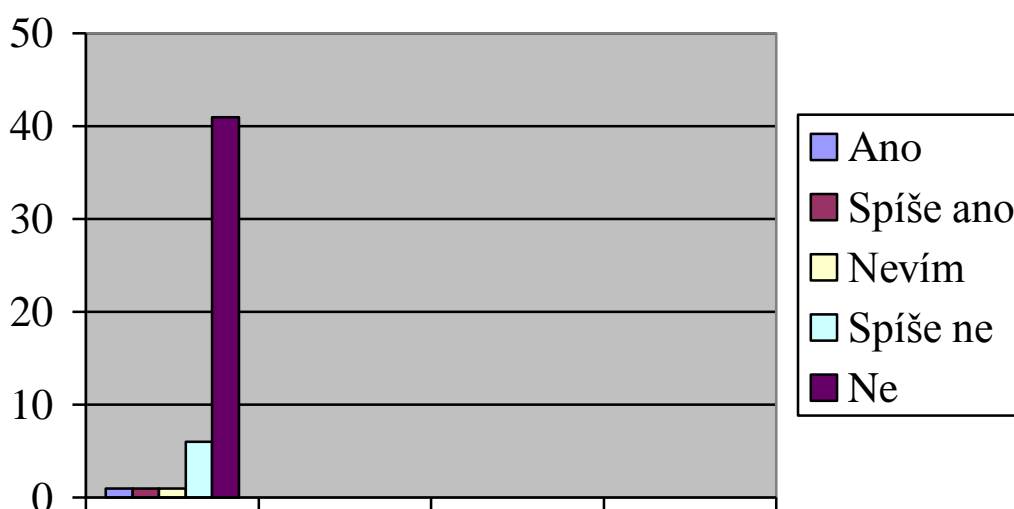
Odpovědi na tuto otázku také nebyly nijak vyrovnané, jako u otázky předchozí. Nejvíce dotazovaných, i když se jednalo o věřící studenty, se zde přiklánělo k názoru, že by si spíše uměli představit žít s partnerem jiné víry či nevěřícím. Část studentů mi svůj postoj zdůvodnilo tím, že i když oni sami věřící jsou, existují vlastnosti, které jsou ve vztahu podstatnější než víra partnera a tedy by pro ně jiná víra partnera ani neznamovala případný konec vztahu.

Dotazovaných, kteří mi na tuto otázku odpověděli záporně bylo dohromady čtrnáct a všichni se shodli na tom, že je pro ně nepředstavitelné žít s partnerem, který by uznával jinou víru, či by dokonce žádnou víru neuznával.

Jeden z respondentů mi pak svůj postoj vysvětlil tak, že vzhledem k jeho rodině, kde byli věřící všichni členové a on v tomto prostředí vyrůstal, je pro něj nepředstavitelé, že by to v jeho partnerském či manželském vztahu mělo být jinak.

19) Jaký je Váš názor na zachování rodiny v případě domácího násilí? Uznáváte zachování vztahu?

Graf 19 Zachovat rodinu s výskytem domácího násilí?

„Domácí násilí zahrnuje všechny formy fyzického, sexuálního a psychického týrání ve všech druzích blízkých vztahů, včetně vážných pohrůžek použití podobného násilí. Ve většině případů jde o násilí páchané muži vůči ženám (vlastním manželkám, družkám, partnerkám), někdy i vůči dětem a prarodičům.“ (MATOUŠEK a kol., 2005, s. 227)

K zachování rodiny v případě domácího násilí se většina dotazovaných postavila záporně. Pouze jeden respondent plně souhlasí, další jeden respondent spíše souhlasí a jeden z dotazovaných neví, zda by se přiklonil k zachování rodiny či nikoliv.

Dotazovaní, kteří mi odpověděli, že by souhlasili se zachováním rodiny i v případě domácího násilí, či by spíše souhlasili mi svůj postoj vysvětlili tak, že rodina je dle jejich představ prioritou a ač oběť v rodině trpí, měla by udělat všechno proto, aby rozpadu rodiny

zabránila. Nemyslím si, že tento názor je správný, ale mohlo by s ním souhlasit více lidí. Domnívám se, že lidé, kteří s domácím násilím nemají at' osobní, nebo zprostředkovanou zkušenost, mohou zastávat neobjektivní názor na danou problematiku.

Jak také popisuje *Matoušek* (2005), existují v každé společnosti pověry, které se týkají domácího násilí. Tyto pověry jsou pak velkou překážkou uznání tohoto jevu jako závažného společenského problému. „*Především jde o rozšířené přesvědčení, že násilí v rodině je záležitostí soukromou, že si o ně oběť koleduje, že si ho zaslouží a – dokonce – že má možná násilí ráda.*“ (MATOUŠEK, 2005, s. 233) Jak jsem se již zmínila, tyto předsudky se mezi lidmi mohou lehce vyskytnout a dle mého přesvědčení mohou případným oběťm velmi uškodit.

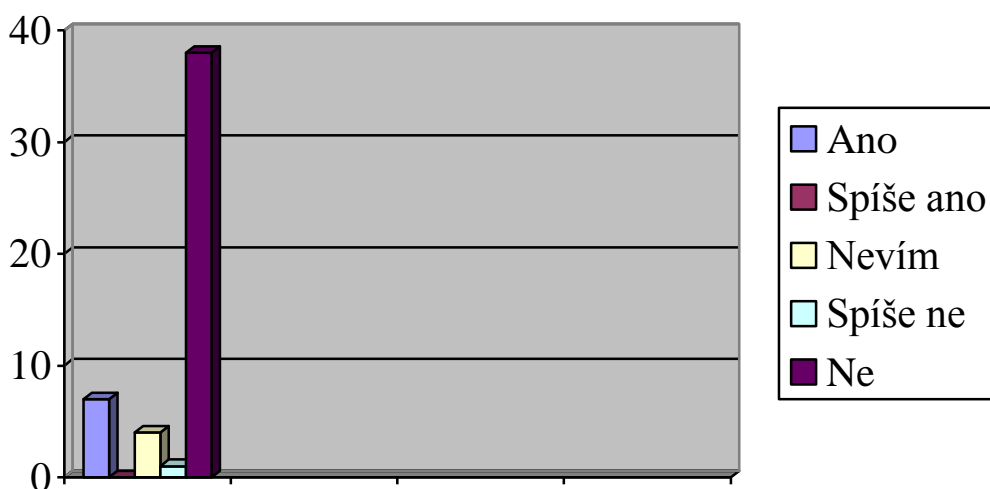
Na jednu stranu by se možná názor dvou studentů na zachování rodiny i v případě domácího násilí dal pochopit, ovšem pouze v případě, kdy by domácí násilí bylo v počátcích a pachatel by se začal léčit a chodil na terapie. A samozřejmě hlavně v tom případě, kdy by se násilí na oběti již nikdy neopakovalo. I tak by to dle mého názoru byl velký problém at' v partnerském či manželském vztahu a je otázka, jestli by se přes tuto zkušenost oběť dokázala v budoucnu přenést.

Jinak souhlasím s větší částí respondentů, kteří jsou proti zachování rodiny v případě domácího násilí. Oběť by měla převážně myslet na svůj život, sebrat veškerou odvahu a hned při prvních náznacích vyhledat odbornou pomoc či se obrátit na nějaká specializovaná zařízení, která by jí poradila v dalších krocích.

Takovýchto zařízení existuje několik a i když se na ně oběť sama neobráť, měli by odborníci určitých profesí mít oči otevřené a případné náznaky domácího násilí rozpoznat a pokusit se obětem pomoci, protože ve většině případů se k tomu oběti z různých příčin málokdy odhodlají.

20) Znáte rodinu věřících partnerů, kde se vyskytuje domácí násilí?

Graf 20 Zná respondent rodinu s domácím násilím?

Tuto otázku jsem pokládala převážně v návaznosti na otázku předchozí. 38 dotazovaných mi odpovědělo, že rodinu věřících partnerů, kde by se domácí násilí vyskytovalo nezná a jeden z respondentů odpověděl spíše ne s tím, že jej to párkrát v souvislosti s rodinou přátel napadlo, ale jistý si není.

Čtyři dotazovaní neví, jestli se v jejich okolí taková rodina vyskytuje, takže nebyli schopní přesněji odpovědět.

Ovšem celých sedm respondentů mi odpovědělo, že rodinu, kde oba partneři či manželé věří a kde se zároveň vyskytuje domácí násilí znají. Dle mého názoru je tento počet dotazovaných v poměru k celkovému počtu respondentů opravdu velký. Ovšem, nemáme o těchto rodinách bližší informace, nevíme jakou formou násilí probíhá, nevíme kdo je pachatelem a kdo obětí... Ale faktem zůstává, že 14 % dotazovaných studentů takovou rodinu zná.

Jeden respondent mi podrobně přiblížil situaci v jedné z těchto rodin. Jedná se o rodinu manželského páru, katolického vyznání a jednoho dítěte. Po narození dítěte, začal manžel ženu nejdříve psychicky, později fyzicky napadat. Širší okolí si této skutečnosti nejspíš nevšimlo, protože útoky pachatele na oběť jsou promyšlené a ženu napadá na místech, která nejsou běžně vidět. Respondent mi vylíčil, že oběť má pohmožděné končetiny a jiné části těla, která zakrývá oblečením. Tyto činy pachatele trvají již přes tři roky a oběť prý ani nezamýšlí nějaké kroky, které by jí pomohly. Snáší tedy veškeré manželovo napadání.

Rodiče ji vždy vychovávali v katolické víře a v přesvědčení, že muž má v rodině hlavní slovo. Největším problémem tedy nejspíš je to, že žena dává vinu sobě. Je přesvědčená o tom, že manžel se k ní chová takto, protože si to zaslouží. Jediný, komu se žena s tímto problémem svěřila, byl tento respondent.

Nikdo jiný o její situaci nejspíš neví a ona sama si to ani nepřeje. Respondentovi tvrdí, že by neměla kam jít, protože rodinu zabezpečuje finančně jen její muž a samozřejmě největší strach má z toho, že pokud odejde, přijde o svou dceru, což je pro ní naprosto nepředstavitelé.

Tento případ se poměrně dost shoduje s tím, co popisuje *Matoušek (2005)* ve své publikaci. Dle něj patří k hlavním důvodům proč oběti setrvávají v domácnosti, kde je násilí pácháno ekonomická závislost, kdy oběť nemá vlastní příjem a zároveň nemá kam jít s dětmi. Strach z budoucnosti, z toho jak na odchod od partnera zareaguje on, jeho okolí, či co bude například s jejich dětmi. Mimo jiné také tradiční obraz o roli ženy, kdy žena má potlačovat vlastní potřeby ve prospěch rodiny a nese vinu za nefunkčnost rodiny, či neznalost odborných organizací, které by jí mohly pomoci.

2.5 Závěry šetření

Šetření se zúčastnilo padesát respondentů. Předně jsem se dotazovaných ptala na všeobecné údaje z čehož jsem zjistila, že odpovídalo 42 žen a 8 mužů, ve věkové kategorii 18 – 30 let. Většina respondentů pochází z velkého města, za tím následovali dotazovaní původem z vesnice a vzápětí z malého města.

Dále jsem se pak zajímala o nukleární rodinu dotazovaných, o to jaký vzor v rodině měli a o jejich případnou náboženskou výchovu. Hned z kraje jsem zjistila, že rodiče dotazovaných se ve většině nepřiklánějí k žádné víře, což ovšem nemělo tak velký vliv na jejich děti, jak jsem předpokládala. Jak jsem se již zmínila, velká část studentů je věřících, i přesto, že jejich rodiče je k tomuto kroku nevedli. Ke svému rozhodnutí mohli dojít jak sami, tak s pomocí jiného člena rodiny, nebo například v již zmíněném zájmovém kroužku na základní škole.

Pomocí dotazování jsem se dále také zajímala o to, v kolikátém manželství rodiče dotazovaných žijí, přičemž se v odpovědích nejvíce vyskytovalo manželství první, z čehož vyplývá, že většina respondentů nemá zkušenost s rozvodem rodičů. Toto tvrzení pak

následně potvrdila další otázka, kdy jsem se ptala na to, zda u rodičů dotazovaných proběhl rozvod a většinová část dotazovaných, tj. třicet mi odpovědělo, že nikoliv. Respondenti, kteří se s rozvodem rodičů přeci jen setkali, měli na jeho průběh odlišný názor. Většinou se ale shodli na tom, že průběh rozvodu nevnímali dobře.

Pomocí dalšího dotazování jsem zjišťovala, kolik mají dotazovaní sourozenců a jaké je pořadí mezi nimi. Nejvíce se počet sourozenců pohyboval mezi jedním až dvěma a pořadí dotazovaného mezi nimi bylo ve většině první. Z čehož vyplývá, že velká část dotazovaných, přesněji 25, mohla být spolu s rodiči zároveň vzorem mladšímu sourozenci.

V otázce přístupu dotazovaných k vlastní rodině jsem se zajímala o to, zda by si v budoucnosti přáli vlastní sňatek, v kolika letech by k tomu mělo případně dojít, zda si umí představit, že by se například vdaly/oženili vícekrát či kolik by chtěli mít dětí. Nejvíce dotazovaní s vlastním sňatkem souhlasili a reálné by to pro většinu z nich bylo v 26-30 letech.

V otázce, zda by si respondenti dokázali představit podstoupit sňatek vícekrát již odpovědi nebyly tak jednoznačné. Nejčastěji studenti volili odpovědi nevím, spíše ne a ne, z čehož usuzuji, že zastávají představu o jednom a trvalém svazku. Nejběžnějším počtem dětí, který dotazovaní volili bylo jedno až dvě děti, což se dle respondentů jeví jako reálné hlavně po stránce ekonomické.

U názorů dotazovaných na jejich vlastní budoucí rodinu jsem se dále zajímala o to, jestli souhlasí s ustáleným modelem: žena – péče o rodinu a domácnost, muž – finanční zabezpečení rodiny a vzhledem k této otázce jsem se dále zajímala o to, zda je pro dotazované důležité finanční zabezpečení partnera, či zda by si dokázali představit udržovat s partnerem vztah, i kdyby to znamenalo žít například i v částečné chudobě.

Co se týče ustáleného modelu, tak z výpovědí dotazujících vyplývá, že dnes je to pro mnohé z nich spíše přežitek. Odpovědi na význam finančního zabezpečení partnera pro vztah byly poměrně vyrovnané a spíše se přikláněly k tomu, že finanční zabezpečení partnera má pro mnohé respondenty velmi důležitý význam ovšem dle další otázky to neznamená, že by dotazovaní ukončili vztah, kdyby tomu tak nebylo. Velká část se totiž vyjádřila tak, že by s partnerem byla, i pokud by to znamenalo soužití například i v částečné chudobě.

Vzhledem k tomu, že jsem se dotazovala studentů teologické fakulty, nemohla jsem opomenout otázky spojené s vírou. Nejdříve jsem se ptala na to, jestli je podle nich víra pro vztah podstatná a pokud jsou oni sami věřící, zda si dokážou představit vztah s člověkem,

který vyznává jinou víru nebo je nevěřící. Myslím, že jsem se dočkala odpovědí, které by se daly od studentů teologické fakulty, tedy od studentů s větším duchovním zaměřením, předpokládat spíše než od jakýchkoli studentů s jiným zaměřením. Na tyto dvě otázky mi odpovídali pouze věřící studenti a pro většinu z nich je víra pro vztah podstatná. Ovšem v otázce soužití s partnerem jiné víry či nevěřícím, byly odpovědi velmi vyrovnané.

Poslední z mých otázek se pak týkaly názorů studentů na zachování rodiny i v případě domácího násilí, k čemuž se z velké části postavili záporně a toho, zda někteří z respondentů znají rodinu věřících partnerů, kde by se domácí násilí vyskytovalo. I když většina dotazovaných odpověděla i u téhle otázky záporně, přesto mě počet kladných odpovědí poměrně překvapil a vzhledem k celkovému počtu dotazovaných, mi výsledné číslo přišlo vysoké. Sedm respondentů mi totiž odpovědělo, že rodinu, kde by se domácí násilí vyskytovalo znají.

3. Manželství

„Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí.“ (zákon č. 94/1963 Sb, §18)

Manželství je pojem, na základě kterého vzniká rodina. Ovšem není to tak, že by rodina vznikala jen na základě manželství, protože jestliže se rodiče dítěte rozhodnou do manželství nevstoupit, což v dnešní době není nic výjimečného, bude se i v tomto případě jednat o rodinu. *„Vztahy vznikající v manželství a rodině jsou vztahy mezi osobami, které jsou si navzájem blízké, existuje mezi nimi osobní, citová vazba. To má za následek jednak celou řadu specifík v právní úpravě těchto vztahů, jednak i skutečnost, že za těžiště úpravy rodinného práva jsou považovány osobněprávní vztahy mezi subjekty“ (HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, 1998, s.13)*

Manželství vzniká pouze za svobodného a dobrovolného souhlasu muže a ženy, v přítomnosti dvou svědků a před příslušným státním orgánem pověřeným vést matriky, nebo před orgánem pověřeným registrovanou církví či náboženskou společností. Dále může být manželství uzavřeno jen mezi mužem a ženou. Svazek mezi osobami stejného pohlaví se nazývá „registrované partnerství“.

Dobrovolnost vstupu do manželství znamená, že nikdo další nemá právo do svazku jakkoli zasahovat, popř. muže či ženu nutit. Manželství lze uzavřít mezi plnoletým mužem a plnoletou ženou, ve výjimečných případech může soud provést zplnoletění ve věku od šestnácti let.

„Manželství vzniká a zaniká jen zákonem předepsaným způsobem. S ohledem na zásadní právní následky, které jsou s uzavřením manželství spojeny jak v osobní tak i majetkové sféře fyzické osoby, a nemůže na základě jejich vůle bez dalšího zaniknout. Na vzniku manželství se účastní státní orgán nebo orgán církve, o zániku manželství ze života obou manželů může rozhodnout jenom soud.“ (HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, 1998, s. 49)

I když do manželství většinou snoubenci vstupují s přesvědčením, že to bude na celý život, ne vždy se tomu tak stane. Je známo, že v dnešní době se spousta párů uchyluje k rozvodu, který mohou mít za následek manželské krize, které potkají většinu manželství. Dle *Kratochvíla* (2006) jsou známé dvě vývojové krize manželství. První se pohybuje mezi

třetím a sedmým rokem manželství a druhá se vyskytuje mezi sedmnácti až pětadvaceti lety manželství.

O první manželské krizi je známo, že přichází v době, kdy upadá zamilovanost a my vidíme partnera více reálně, než přes „růžové brýle“. Tato krize trvá přibližně jeden rok a může přijít prakticky kdykoliv, bez nějakého vážného důvodu, jako je například nevěra, či řešení jakýchkoliv sporů.

Druhá krize přichází většinou v době, kdy děti začínají žít život po svém a odcházejí od svých rodičů. Ti pak mají mnohem více času na sebe, začnou se zaměřovat více na sebe, objevují různé zdravotní potíže, pocítují prázdnotu a jiné.

Krize mohou každý manželský pár potkat z jakéhokoliv důvodu a je jen na manželech samotných, jak se s danou situací vypořádají. V České republice počet rozvodovosti velmi stoupl, ale existuje také řada míst a odborníků, na které se manželé mohou obrátit a pokusit se krizi ustát dříve, než se pro rozvod rozhodnou. Jednou z možností je vyhledat manželského terapeuta.

3.1 Manželská terapie

„Manželská terapie je formou speciální psychoterapie, která se zaměřuje na manželskou dvojici a její problémy. Jejím cílem je pomoci manželské dvojici zvládnout závažné konflikty a krizové situace, dosáhnout vzájemného souladu a zajistit vzájemné uspokojování potřeb obou partnerů v manželském vztahu. Je léčením poruch manželského soužití.“ (KRATOCHVÍL, 2006, s. 11)

Existuje několik přístupů v manželské terapii, dle Kratochvíla (2006) to jsou mimo jiné především přístup dynamický, kognitivně-behaviorální a humanisticko-psychologický. Pojdme si tyto přístupy nepatrně přiblížit. *„Behaviorální manželská terapie se nezaměřuje na zkoumání hlubších příčin manželského nesouladu a na dosahování náhledu, ale usiluje o přímou změnu současného chování...“* (KRATOCHVÍL, 2006, s. 23) Jedná se jí tedy hlavně o to, aby se zlepšila komunikace manželů a také, aby se k sobě manželé začali lépe chovat.

Kognitivní část terapie zas učí manžele poznávat a také pozměňovat myšlení. Jedná se především o to, že v mnoha případech dochází ke konfliktům z toho důvodu, že jeden manžel špatně pochopí úmysl toho druhého, z čehož může následně vzniknout hádka a vztek na

druhého partnera. Jak *Kratochvíl* (2006) dále popisuje, v kognitivní terapii ukazuje terapeut chyby, kterých se manželé dopouštějí na názorných příkladech z manželského života a manželé se tak mají naučit věnovat pozornost způsobu, jakým docházejí ke svým závěrům.

„V humanisticko-psychologickém přístupu se klade hlavní důraz na dosažení změny postoje k celkovému pojetí manželského soužití, a to ve směru otevřenosti manželů, jejich plného sebeprojevování a autentičnosti a současně ve směru tolerantnosti jednoho k druhému, respektu k jeho odlišnosti a k jeho nezávislému osobnímu růstu.“ (KRATOCHVÍL, 2006, s. 31) Tomuto přístupu se tedy jedná převážně o otevřenou a upřímnou komunikaci mezi manželi.

Oproti tomu dynamická manželská terapie zasahuje spíše do minulosti manželů. Dle *Kratochvíla* (2006) se zkoumají nesplněná očekávání, která vyplývají z minulých zážitků a převážně tedy z dětství. Současné manželské konflikty se pak tedy posuzují z hlediska opakování minulých konfliktů. Dále se pak hodnotí vliv primární rodiny na každého z manželů, spokojenost v ní, rozdělení moci mezi otcem a matkou a samozřejmě také vazby k otci a matce.

„Řada autorů poukázala na skutečnost, že v manželství se vyskytuje neuvědomělá tendence opakovat model své vlastní primární rodiny a že manželský soulad může být značně ovlivněn tím, zda jsou oba modely shodné nebo rozdílné. Někteří připisují zásadní význam modelu rodičovskému, jiní sourozeneckému.“ (KRATOCHVÍL, 2006, s. 15)

V rodičovském modelu dochází k tomu, že se jedinec identifikuje s rodičem stejného pohlaví. Má v sobě tento model zabudovaný již z dětství a snaží se takto naučeného schématu držet i ve svém vztahu, případně v manželství. Tímto může samozřejmě mezi manžely dojít ke konfliktu, protože je možné, že každý bude mít rodinné schéma nastavené jinak. *„Tento naprogramovaný systém se může harmonicky realizovat jen s partnerem, který se svým vnitřním naprogramováním rodiči opačného pohlaví podobá.“* (KRATOCHVÍL, 2006, s. 16)

Kromě modelu rodičovského, je velmi známý také model sourozenecký, který je založen na poznatku, že lidé si k sobě vybírají partnery dle pozic, ve kterých se se svým sourozencem nacházeli. *“Například starší bratr, jenž měl mladší sestru, může nejlépe spolupracovat a vytvořit si nejstabilnější vztah se ženou, která měla v původní rodině staršího bratra.“* (KRATOCHVÍL, 2006, s. 17) Stejně tak je tomu v případě mladšího bratra, který měl starší sestru, která se o něj starala. Tento mladší bratr bude mít harmonický vztah se

ženou, která byla starší sestrou bratra, o kterého se starala a kterého operovávala, protože její partner to bude přirozeně očekávat.

„Zkoumáme-li v rámci manželské terapie jako zdroj problémů manželský vztah příslušné dvojice, zamýšlíme se nejprve nad tím, co původně svedlo manžele dohromady a zda je tyto faktory dosud ve vztahu drží. Zkoumáme, jak jsou splněna původní očekávání, jaké faktory tato očekávání určily a na jakých principech je vztah v současnosti založen.“ (KRATOCHVÍL, 2006, s. 93) Je totiž samozřejmé, že každý z partnerů vstupuje do vztahu s nějakým očekáváním.

Ženy například touží po tom, aby mohly vyjádřit své pocity, aby si mohly s někým popovídat o práci, domácnosti a tím pádem hledají pozorného posluchače, který bude vnímat co říkají a bude jim naslouchat. A jak říká *Kratochvíl* (2006), ženy zpravidla nepotřebují, aby jim muž poradil, ale spíše aby je vyslechl, pochopil a popřípadě utěšil.

Další důležitá očekávání žen jsou spíše emotivní. Žena potřebuje, aby se do ní muž vcítil a pochopil její trápení, nebo i radosti. Aby s ní sdílel její pocity, názory a zážitky. Očekává, že se jí nebude za její postoje vysmívat, ale podpoří ji. Oproti tomu se očekávání mužů týkají spíše vnějšího chování než citového jako u žen.

Podle *Kratochvíla* (2006) je pro muže velmi důležité, aby mu manželka poskytla základní potřeby. Aby měl uvařeno, uklizeno a aby se o něj žena starala. Dalším typickým mužským očekáváním pak je, že jeho sexuální potřeby budou uspokojovány, kdykoliv bude potřebovat a také, že ho bude žena neustále obdivovat, ale zároveň že po něm nebude nic požadovat. Tato očekávání samozřejmě nejsou podmínkou v každém vztahu, ale je pravděpodobné, že každý manželský pár by alespoň s jedním bodem souhlasil.

3.2 Vnitřní manželské situace a vnější vlivy na manželství

Existuje řada vnitřních a vnějších situací, které mohou mít nemalý dopad na manželství. Vnitřní manželské situace se dle *Kratochvíla* (2006) týkají rodinného hospodaření, trávení volného času, výchovy dětí a sexuálního soužití. Oproti tomu vnější vliv na manželství mají rodiče a příbuzní, přátelé, známí, sousedé a mimomanželský kontakt či vztah.

Nejprve se zaměříme na vnitřní manželské situace. Velmi často dochází ke konfliktu mezi partnery při řešení rodinného hospodaření. Každý z nás si ze své původní rodiny odnese nějaký model hospodaření a v novém vztahu tak může dojít k rozepřím. Řešením v této situaci tak může být stanovení si rodinného rozpočtu a také rozdělení práce v domácnosti. Další rozepře, jak jsem již zmínila, mohou být zapříčiněné různými názory na trávení volného času. I tady pak je nejlepším řešením, jestliže si partneři ujasní své názory a pokusí se respektovat přání druhého.

„Podstatnou vnitřní oblastí manželského života je ve většině manželství a po větší část jeho trvání péče o děti, výchova dětí a vztah k dětem. Závažné problémy mohou v manželství vznikat, když manželé nemohou mít děti pro sterilitu nebo chorobu některého z nich, když mají zásadní rozpory ve výchově dětí, když se jim narodí nebo vyvíjí dítě anomální či nemocné a když vychovávají dítě nebo děti nevlastní.“ (KRATOCHVÍL, 2006, s. 140) Právě výchova dětí může být velmi často předmětem sporů mezi partnery či manžely.

To, co se jednomu partnerovi může zdát jako adekvátní se druhému může jevit jako naprosto nepřijatelné. Jedná se například o rozmazlování dítěte, způsob výchovy, trpění neposlušnosti a jiné. Pokud je rozdílný názor na výchovu dětí předmětem sporů mezi manžely, může zde pomoci manželská terapie.

Dle Kratochvíla (2006) se terapeuti často setkávají s otázkou, zda mají manželé dbát na jednotné výchovné působení, či jestli mají před dětmi projevovat rozdílné názory. Kratochvíl zde dochází k závěru, že projevování odlišných názorů je možné a účelné, jestliže jsou manželé schopni dojít k jednotné a praktické dohodě.

S tímto názorem souhlasím, protože si myslím, že pokud dítě uvidí své rodiče jak jsou schopni se shodnout i když měli na počátku zcela odlišný názor, může to mít na něj jen dobrý vliv.

Mimo vnitřních manželských situací mají na manželství vliv také vnější okolnosti. Nejběžnější rozpory mezi manžely či partnery vznikají kvůli rodičům, či blízkým příbuzným. Rodiče se manželům mohou „plést“ do života svými názory, mohou chodit na návštěvy více, než si druhý z partnerů přeje a například, třeba i nechtěně, ponoukat jednoho z manželů proti druhému. Také není výjimkou, jestliže manželé například žijí u rodičů jednoho z nich.

Právě na začátku manželství tuto možnost využívá velké procento párů, už jen z toho důvodu, že se mladým manželům hodí do začátku každá pomoc, jak ohledně financí, tak třeba i občasné hlídání malých dětí.

Na jednu stranu tak může být tato varianta soužití velkou výhodou, na druhou stranu ale také velmi častým zdrojem potíží mezi manžely a zároveň i rodiči.

3.3 Rozvod

Rozvod se v dnešní době stal poněkud běžnou záležitostí a uchyluje se k němu dle Českého statistického úřadu téměř polovina manželských párů. Česká republika se tak pohybuje na horní hranici žebříčku rozvodovosti.

„V relaci k počtu sňatků, ze kterých vzešla rozvedená manželství, se mírně zvýšila úhrnná rozvodovost, která udává, jaký podíl manželství by skončil rozvodem při zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství v daném roce. V roce 2008 dosáhla úhrnná rozvodovost 49,6 %, čímž byla překonána prozatím nejvyšší hodnota 49,3 % z roku 2004. Průměrná délka trvání manželství při rozvodu činila 12,3 let, stejně jako v roce 2007. Ve srovnání s obdobím na počátku nového století však vzrostla o jeden rok.“ (www.czso.cz)

Kde naopak k rozvodu dochází nejméně, jsou země se silnou náboženskou tradicí, jako je například Španělsko, Itálie a Řecko.

V současné době jsou v naší zemi známy dva druhy rozvodu, a to rozvod „sporný“ a rozvod „nesporný“. Přičemž o nesporném rozvodu mluvíme v případě, kdy se manželé shodnou na všem, tj. souhlas s rozchodem, majetkové vypořádání, péče o děti a stanovení výživného. V tomto případě může být vše vyřešeno poměrně rychle, možno i v rámci několika měsíců.

Samozřejmě to ale není tak, že by soud rozvedl neuváženě jakékoli manželství. Jsou proto stanoveny podmínky, které musí být splněny i u rozvodu sporného. Jednou z hlavních podmínek je trvalý a hluboký rozvrat manželství. Další podmínkou pak je, aby manželství trvalo alespoň jeden rok a manželé spolu minimálně šest měsíců nežili a také to, aby se k souhlasu s rozvodem přidal i druhý manžel.

Ovšem, vyskytují se spíše případy, kdy se jedná o rozvod sporný. Nejčastěji to bývá z důvodu, kdy jeden z manželů s rozvodem nesouhlasí, ale samozřejmě k tomuto druhu

rozvodu může dojít také proto, že se manželé nedohodnou na péči o nezletilé děti, či jim soud jejich dohodu neschválí. Jedná se o poněkud problematický proces, který může trvat i několik let a je velmi pravděpodobné, že nebude příjemný ani pro jednoho ze zúčastněných.

Soudní přelíčení probíhá za účasti svědků, řeší se úprava výchovy dětí, výživné, bydlení a majetkové uspořádání. Pokud mají děti vhodný věk, soud si je také předvolá a pro ně to tak může být o to více traumatizující. Nejlepším řešením tedy je, když se rodiče pokusí shodnout a ulehčit tak tuto již nepříjemnou situaci jak sobě, tak svým dětem.

3.3.1 Důvody k rozvodu

Důvodů, které mohou vést manžele k rozvodu je hned několik. „*V některých případech není ani možné, ani účelné udržet manželství jako svazek, který by trvale uspokojoval potřeby obou partnerů. Jeden z manželů nebo oba manželé se rozhodnou k rozvodu, nebo je rozvod objektivně žádoucí, protože manželství neplní své funkce.*“ (KRATOCHVÍL, 2006, s. 200)

Existuje mnoho manželských problémů, které mohou vést k rozvodu, ale velká část z nich by se dala vyřešit. Ať svépomocí manželů, či manželskou terapií a podobně. Manželství ovšem právě neprospívá skutečnost, že rozvod již není odsuzován tolik, jako dříve. A pokud se manželé postaví před jakýkoli problém, mohou brát za snazší se rozvést, než se svým problémem zabývat a snažit se jej vyřešit.

„*Statistika příčin rozvratu manželství potvrzuje stále čtenější využití obecných příčin (kategorie "rozdílnost povah, zájmů" a "ostatní") před konkrétně formulovanými příčinami na straně muže či ženy. Uvedené dvě kategorie zahrnovaly v roce 2008 již téměř 87 % případů u mužů i u žen, z toho tři čtvrtiny připadly na prvně jmenovanou. Zaměříme-li se pouze na konkrétně formulované příčiny rozvratu, pak na obou stranách manželské dvojice byla nejčastěji soudem identifikována jakožto příčina rozvratu manželství nevěra (1 442 případů na straně muže a 921 u žen). Druhým nejčtenějším důvodem byl alkoholismus muže či nezáměr o rodinu ze strany ženy.*“ (www.czso.cz)

Jedním z dalších důvodů k rozvodu může být například také to, že ženy již nejsou tolik podřízeny manželům, jako tomu bylo dříve, ale jsou více emancipované. Vyžadují rovnoprávnost a chtějí se s mužem o domácí práce a výchovu jejich dětí dělit. Mají také svá zaměstnání a některé chtějí budovat kariéru.

Dalším důvodem mohou být odlišnosti mezi partnery, kdy se jeden z partnerů chce například usadit a druhý touží po užívání si života, jako tomu bylo před svatbou. Nebo jeden chce mít naplánovanou budoucnost, druhý žije přítomností a tak dále. Mimo jiné může také dojít k tomu, že se u partnera objeví rysy, které dříve byly takřka nepoznatelné, *“...když se po určité době manželství ukáže, že partner je alkoholik, hráč, žárlivec, podvodník, má hysterické rysy, chová se autisticky a nekomunikuje, je workoholik a zajímá ho jen jeho práce, případně se chová násilně“*. (MATOUŠEK a kol., 2005, s. 62)

Co ovšem může mít na manželství také velký dopad jsou počátky rodičovství. Po narození prvního dítěte přicházejí výrazné změny, které vztah ať už kladně nebo záporně zasáhnou. Muže velice často zasáhne zvýšená odpovědnost, která s narozením dítěte přichází. Obtížně se vyrovnává se zvýšeným napětím a může se u něj vyskytnout žárlivost, zejména pokud jeho žena dítěti věnuje veškerou pozornost, kterou dříve věnovala jemu. Pro mnoho párů je toto obtížné období a často se stává, že manžel od rodiny nakonec odchází.

Velmi častým důvodem k rozvodu jsou samozřejmě také již zmíněné manželské krize. *„Vyústění prvních krizí spojených s nároky rodinného života a péče o dítě je rozvodová situace, s níž se profesionálové v pomáhajících profesích setkávají velmi často. V těchto případech je dvojice zaskočena požadavky, které soužití obecně přináší každému. Patří k nim vedle obstarávání „instrumentálních“ záležitostí (peníze, vaření, úklid) výchova dětí spojená s „ponorkovou nemocí“ toho rodiče, který o malé děti převážně pečuje, i adaptace na očekávání, jež si partneři přinášejí z původních rodin, případně z předchozích svazků.“* (MATOUŠEK a kol., 2005, s. 61)

Jak *Matoušek* (2005) dále popisuje tato první rozvodová vlna se řadí do období 2-14 let po svatbě. Druhá rozvodová vlna dle něj přichází v době, kdy jsou spolu manželé dvě desítky let, nebo i déle. Dochází k ní především potom, co děti odešly z domova a manželům se nedaří najít si nový program. V tomto případě pak reakce dětí na rozvod není ústředním tématem odborné pomoci.

Je všeobecně známo, že důležitým faktorem pro dobrý vztah mezi manželi je komunikace. Podstatné je nebát se říci svůj názor, nebo také přijmout názor druhého manžela a samozřejmě také umět přistoupit na případné kompromisy, které jsou ve vztahu téměř nutností.

Manželství, ve kterém komunikace nefunguje se bohužel velice často blíží k rozpadu. Jestliže k sobě manželé neumějí najít sami cestu, mohou, jak již bylo zmíněno vyhledat pomoc odborníků.

4. Partnerství

„V současnosti je definice partnerství v našem civilizačním okruhu podobně obtížná jako definice rodiny. Fakt legalizace (nebo jiné formy společenského potvrzení) již není pro rozlišení lidí žijících v partnerském vztahu významný. Určujícím znakem není už ani fakt společného bydlení, z něhož vychází termín nesezdané soužití. Do jisté míry charakterizuje partnery snad jen fakt společného trávení nějakého času a to, že se sami jako partneři cítí a označují. Subjektivní, „psychologická“ stránka partnerství nyní v naší civilizaci převažuje nad všemi jinými.“ (MATOUŠEK, PAZLAROVÁ, 2010, s.66)

Co se partnerství týče, je také velmi důležité, najít si k sobě tu „správnou“ dvojici. Pár je vlastně tvořen ze tří částí. Myslím tím dva jednotlivce (já a ty) a vztah mezi těmito jednotlivci (my). Každá z těchto částí má samozřejmě velkou, neopomenutelnou hodnotu. Každý jednatel by měl mít možnost být sám sebou, měl by být druhým jednotlivcem podporován a zároveň by druhému měl podporu a jistou volnost oplácet. Toto jednání je pro každého z nás velmi důležité, protože teprve potom, může docházet k rozvíjení osobnosti. Část „my“ pro změnu obnáší vše, co spolu pár prožívá. Radost, ale také spory, jak tomu bývá.

Každý jedinec je jiný a tak společné soužití, nebo partnerství není vždy snadné. Co jej ovšem může z části usnadnit, je například tolerance, ohleduplnost, odolnost vůči stresu a v neposlední řadě také schopnost, umět se občas podřídit, ale zároveň si chránit a neopomínat vlastní autonomii. Existují ovšem také vlastnosti, který vztah mohou, leckdy i velmi poškodit. Jsou jimi například žárlivost, agresivita, sobectví a jiné.

„Je výhodné, když jsou osobnosti partnerů v něčem kompatibilní. Kompatibilita je například výhodná v sourozeneckých pozicích (TOMAN, 1976). Starší bratr sestry je teoreticky vhodnějším partnerem pro mladší sestru bratra, než kdyby byl například mladším bratrem bratra. V prvním případě se totiž v partnerství opakuje tatáž konstelace rolí, na jakou jsou oba partneři zvyklí z dětství, ze svých původních rodin. V druhém případě byli oba mladší a muži by navíc z dětství chyběla zkušenost se sourozencem opačného pohlaví.“ (MATOUŠEK, PAZLAROVÁ, 2010, s. 67)

Teorií „ideálního“ vztahu je ovšem několik. Každý z nás se zajisté setkal například s tím, že si člověk hledá partnera typově podobného svému rodiči opačného pohlaví. Jestliže je tedy například otec dívky řemeslník, je velmi pravděpodobné, že si k sobě bude hledat typově podobného partnera. Je tedy možné, že typ, který jí bude imponovat, bude muž, který

se živý rukama a ne například bankéř, který se jakékoliv „ruční práci“ vyhýbá. Je ale také možné, že pokud se jedinec jako dítě setkal s nepříznivým chováním ze strany svého rodiče, je možné i to, že toto chování bude, ač nevědomky, hledat i u svého partnera. Toto je ovšem jen jedna z několika dalších teorií a není pravidlem.

Dalšími důležitými aspekty spokojeného vztahu jsou mimo jiné stejné přístupy k životu, stejné představy o budoucnosti, ale také například stejné náboženské vyznání či příslušnost ke stejné společenské vrstvě.

Jak jsem již zmínila v podkapitole „manželská terapie“, v partnerství je velmi důležitý model partnerského chování, který máme vžitý od dětství. Tyto naučené modely pak s sebou přenášíme do našeho vztahu v budoucnosti. Záleží tedy na tom, jaký model si od rodičů odnese my a jaký model si odnese náš partner. Zda se tyto modely ve společném soužití shodnou, nebo si budou nezanedbatelnou překážkou.

V období, které nastává po ukončení dospívání a začátkem partnerského či manželského soužití dochází k odloučení od rodiny, k výběru profese a také právě k výběru životního partnera. *„Teorie výběru partnera se pohybují na kontinuu: motivace vědomá vs. nevědomá; dále na kontinuu, kde na jednom pólu jsou sociálně-kulturní proměnné a na druhém psychologické, přičemž ty psychologické opět oscilují mezi rozhodováním s převahou racionality nebo emotivity. A konečně lze výběr partnera nahlížet také tak, že se jednoduše tážeme, zda se hledají i nalézají spíše povahy stejné či podobné – nebo spíš přitahují protiklady.“* (PLŇAVA, 2000, s. 176)

Tvrzení „protiklady se přitahují“ je řekla bych, mezi lidmi velmi oblíbené a známé. Vystává ovšem otázka, zda je založené na pravdě. Dle mého názoru je toto také velmi individuální. Je možné, že nás bude přitahovat člověk, který je naším opakem a právě to nám bude imponovat, nebo naopak budeme hledat člověka, který bude stejný jako my. Bude mít stejné povahové rysy, podobné chování, stejný smysl pro humor či shodný pohled na svět. Všechno má ale své klady a samozřejmě také zápory.

4.1 Neshody v partnerství

Neshody v partnerství nejsou ničím neobvyklým. V každém vztahu mohou nastat neshody nepatrné, nebo také velmi závažné. Pak už je jen na partnerech, jak se s daným problémem vyrovnají a jestli se jej pokusí vyřešit. Jedním z problémů může být například

nepřijatelné chování jednoho z partnerů, které u jeho protějšku může vést k těmto reakcím:
„Zvýšené pečování – vyskytuje se obvykle v období začínajícího vztahu nebo v první době, kdy se problémové chování vyskytlo. Bývá doprovázeno přesvědčením, že nepřijatelné chování je důsledkem stresu nebo jiných okolností.

***Zaujetí kompletní role** – je typické u týraných žen. Necháávají si od partnera líbit stále větší míru agresivity v domnění, že ho tak zklidní. Ve skutečnosti mu dávají větší prostor pro nebrzděné projevy jeho zlosti.*

***Nekritická identifikace** – původně psychicky zdravý partner se od nemocného „nakazí“, např. bludným přesvědčením.*

***Opouzdření** – jde o vyloučení oblasti, v níž je partner nepřijatelný, a udržování kontaktu v oblastech, v nichž přijatelný je. Bývá někdy doporučováno profesionály jako strategie pro soužití s člověkem trpícím psychózou.*

***Omezení interakce** – jeden z partnerů omezuje kontakt, příp. kontakt opětovně zesílí, aby otestoval, jestli se druhý partner nestal po určité době přijatelnějším.“ (MATOUŠEK, PAZLAROVÁ, 2010, s.70-71)*

Tyto nepřiměřené reakce mohou být důsledkem obavy ze ztráty partnera, ale samozřejmě mohou být také zapříčiněné psychickou poruchou. Může existovat mnoho důvodů, proč se partner ke svému protějšku chová nepřijatelně, ale vždycky by měl mít na paměti, že svým chováním tak může zapříčinit i konec vztahu.

5. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se pokusila přiblížit možnosti rodinných vztahů a vazeb. Zabývala jsem se zde převážně třemi typy těchto vztahů a vazeb, a to rodinou a rodičovstvím, manželstvím a partnerstvím. V kapitole rodiny a rodičovství jsem se pokusila nastínit historii a vývoj rodiny a to převážně z toho důvodu, že rodina se stejně jako všechno ostatní časem vyvíjí a mění. Historickým vývojem došlo například k proměnám vztahů v rodině, i když rodinný model tvořený z otce, matky a dětí zůstal nepozměněn. A dále jsem se pokusila poukázat na to, že rodina má své nezastupitelné funkce, které jsou pro vývoj jedince přímo nepostradatelné.

V souvislosti s rodinou jsem se čtenáři pokusila přiblížit některé způsoby práce s rodinou, které jsou v odborném sociálním poradenství potřebné a o kterých si myslím, že někteří lidé například vůbec neví. V praxi jsem se několikrát setkala s tím, že rodina neměla tušení, na koho by se se svým problémem mohla obrátit, takže mi přišlo důležité alespoň pár metod práce s rodinou přiblížit.

Na kapitolu týkající se rodiny a rodičovství jsem navazovala dotazníkovým šetřením, které jsem uskutečnila mezi studenty Husitské teologické fakulty. Tímto šetřením jsem se pokusila převážně zjistit zkušenosti studentů teologické fakulty s jejich rodinnými vztahy a zároveň se seznámit s jejich názory manželství, rodinu a důležitost víry v partnerském či manželském soužití.

Jak jsem již zmínila v kapitole tomuto tématu věnované, některé výsledky pro mě byly velmi překvapující, některé však nikoliv. Každopádně jsem ráda, že jsem dotazování studenty podrobila, poněvadž to pro mě znamenalo spoustu nových zkušeností a poznatků, které mi studenti předali jak do dotazníků, tak i někteří během vyplňování dotazníku rozhovorem o dané problematice, která je zaujala.

Po tomto šetření jsem se ve své diplomové práci zabývala pojmem manželství jako takovým, vstupem partnerů do manželství a také jsem v této kapitole nemohla opomenout téma manželských krizí, nebo také manželské terapie, která by měla být vzhledem k rostoucímu počtu rozvodů více žádaná. Dále jsem se také pokusila přiblížit některé situace, které mají na manželství vnější či vnitřní vliv.

Téma rozvodu manželství jsem se také pokusila čtenáři lépe nastínit, protože je to dle mého názoru, vzhledem k rostoucímu počtu rozvodů jak jsem již zmínila, téma velmi aktuální a neopomenutelné.

V poslední části této své práce se pak zabývám partnerstvím, které je vzhledem k nízkému počtu uzavíraných sňatků stále častějším způsobem soužití páru a zároveň jsem nastínila několik neshod, které v partnerství mohou nastat.

Seznam literatury

BAKALÁŘ, Eduard a kolektiv autorů. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. 124 s. ISBN 80-246-1089-2.

BECHYŇOVÁ, Věra, KONVIČKOVÁ, Marta. *Sanace rodiny*. Praha : nakladatelství Portál, 2008. 152 s. ISBN 978-80-7367-392-5.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Doplněk, 1998. 314 s. ISBN 80-7239-003-1.

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská terapie*. Praha: Portál, 2006. 255 s. ISBN 80-7367-048-8.

LANGMEIER, Josef, BALCAR, Karel, ŠPITZ, Jan. *Dětská psychoterapie*. Praha: Portál, 2000. 432 s. ISBN 80-7178-381-1.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 223 s. ISBN 80-04-25236-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. 98 s. ISBN 80-85282-83-6.

MATOUŠEK, Oldřich, KOLÁČKOVÁ, Jana, KODYMOVÁ, Pavla. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X

MATOUŠEK, Oldřich, PAZLAROVÁ Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7367-739-8.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. 144 s. ISBN 80-85850-24-9.

MOORE, Thomas. *Kniha o duši*. Praha: Portál, 1997. 304 s. ISBN 80-7178-126-6

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006. 312 s. ISBN 80-86429-58-X

PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodina*. Brno: Doplněk, 2000. 296 s. ISBN 80-7239-039-2.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002. 328 s. ISBN 80-7178-547-4

SCHERMER, Victor L. *Duch a duše*. Praha: Triton, 2007. 279 s. ISBN 978-80-7254-816-3

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. 176 s. ISBN 80-7178-559-8

Zákon o rodině č. 94/1963 Sb. v platném znění

Internetové zdroje:

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. [online] Dostupno na internetu: www.czso.cz